

Legerverhoudingen in Noorwegen,

DOOR

P. N. NIEUWENHUIS,

Kolonel der Deensche Artillerie.

Noorwegen ligt zóó ver van Nederland af en heeft zóó geheel andere natuurlijke verhoudingen, dat men hier te lande genegen mocht zijn het Noorweegsche leger met weinig belangstelling te beschouwen.

En toch is er reden genoeg met hetzelfde wat nader kennis te maken. Evenals Zwitserland, heeft Noorwegen het zuivere militiestelsel met zeer korten eersten oefeningstijd aangenomen, waarvoor bij politieke mannen zoo groote sympathie wordt gevonden. Evenals in Zwitserland, zit er echter in het volk zelf een zeer nationale geest, die zich daardoor kenmerkt, dat men vast besloten is zijne zelfstandigheid tot het uiterste te handhaven en geene offers te groot acht om de verdediging zoo goed mogelijk voor te bereiden. Iedereen, die tijdens de najaarsmanoeuvres in Noorwegen verblijf heeft gehouden, zal zich ook verheugen over de groote sympathie en de belangstelling, waarmede allen die manoeuvres volgen en als 't ware medeleven, zoodat couranten van alle richtingen uitvoerige berichten daaromtrent brengen. En toch is Noorwegen waar de vredebond veel aanhangers heeft, zeer vredelievend, zoodat aan de Nationale Vertegenwoordiging ook het recht werd toegekend om de NOBEL-premie uit te keeren aan diegenen, die het meest voor den algemeenen vrede werken. Dit neemt echter niet weg, dat men ook daar een zooged mogelijk voorbereiden staat van verdediging als het zekerste middel beschouwt om den vrede te kunnen handhaven, en de linkerpartij, die vroeger zoo weinig geneigd was aan het conservatieve ministerie de noodige gelden voor leger, vloot en vestingwerken toe te staan, heeft dan ook, nadat zij zelf het bestuur der zaken in handen genomen heeft, alles gedaan om de weerbaarheid van het land zooveel mogelijk te verhoogen, hetgeen genoegzaam kan blijken uit de rijzing der militaire budgetten. Twintig jaren geleden bedroegen de gewone legeruitgaven jaarlijks 6 millioen kronen (à f 0,67) en waren de buitengewone uitgaven betrekkelijk zeer klein. Tien jaren later waren de uitgaven reeds tot 8 millioen gestegen, behalve 430.000 kr. voor buitengewone uitgaven, en nu wijst het laatste budget voor 1902—'03 14 millioen voor gewone en 8 millioen voor buitengewone uitgaven aan,

terwijl er in het geheel minstens 60 miljoen kronen zijn uitgegeven voor nieuwe oorlogschepen, verschillende kustbevestigingen, nieuwe wapens, de volledige uitrusting van het leger, enz.

De Volksvertegenwoordiging is er dus in lateren tijd uitgegaan van het beginsel, dat, wanneer een klein land zijne zelfstandigheid en neutraliteit wil handhaven, het verstandig doet alle verdedigingsmiddelen in de best mogelijke orde te houden. Dit juist wekt spoedig de attentie van iedereen, die nader in aanraking komt met Noorweegsche legerinrichtingen. Niet alleen is de soldaat voorzien van moderne wapens (de veldartillerie zal weldra met het EHRHARDTSche 7,5 cM. kanon uitrukken) en van eene nieuwe doelmatige uitrusting, maar ook alle benodigdheden voor het kampeeren (wegens de geringe dichtheid der bevolking, in het geheel 2.200.000 zielen op eene oppervlakte van 124.495 Engelsche □ mijlen, kan inkwartiering maar zelden voorkomen), voor trein, legerverpleging, gezondheidswezen, enz., zijn in goede orde, zoodat men in staat is najaarsoefeningen te houden, die den werkelijken oorlogstoestand zeer nabijkomen. Men heeft hierbij den grondregel gevolgd, dat, wanneer de zonen van het land algemeen worden opgeroepen om militairen dienst te verrichten, de Staat er ook voor moet zorgen, dat zij goed gevoed en bij verwonding op de beste wijze verpleegd worden. Er zijn zeker weinig legers, waar de officieren van gezondheid over zoo rijke middelen beschikken kunnen, om alles, wat hunnen dienst betreft, op de beste wijze te regelen. Instrumenten, ambulancen, veldhospitalen, enz., alles is in ruime mate en volledig ter plaatse, zoodat men er onder de manoeuvres niet voor terugdeinst, eene daartoe geschikte woning geheel als veldhospitaal in te richten; de bewoners met hun huisraad moeten dan voor de bedongen vergoeding ergens anders onder dak zoeken te komen. Op dezelfde wijze gaat het de intendance, die met de georganiseerde treincolonnes in staat is de operatiën der beide partijen te volgen en geene moeite spaart om terechtertijd de troepen van goede levensmiddelen, waaronder veel conserven, te voorzien. Mobiele veldbakkerijen zijn ook in gebruik en bakken niet alleen kommies- maar ook zeer goed tarwebrood.

Het zou ons echter te ver voeren de verschillende legerinstellingen en détail te bespreken, het was alleen onze bedoeling er op te wijzen, hoe de Volksvertegenwoordiging in Noorwegen (Stortinget) nu steeds voor oogen heeft, dat de gelden voor het leger toegestaan niet alleen in de behoeften in tijd van vrede, maar vooral ook in tijden van oorlog moeten voorzien, zoodat bij mobilisatie de aanschaffingen zooveel mogelijk beperkt zijn.

Na deze korte inleiding zullen wij de organisatie van het Noorweegsche leger in groote trekken aangeven, waaruit zal blijken, hoezeer men getracht heeft de nadeelen, die een militieleger aankleven, te ontgaan.

De algemeene dienstplicht werd eerst ingevoerd door de wet van 12 Mei 1866, maar deze stond nog verschillende uitzonderingen toe, die echter door de wet van 3 Juni 1876 afgeschaff werden. Eene nieuwe

wet van 16 Juni 1885 ging nog verder door het stellen van den eisch, dat ieder dienstplichtige, in het bezit van bijzonder bruikbare eigenschappen, opgeroepen kon worden, zelfs al behoorde hij niet tot de opgeroepen lichten. Verder bepaalde die wet, dat het veldleger zou bestaan uit 5 en de landweer uit 4 lichten. Eene verdere schrede voorwaarts op den goeden weg deed de wet van 28 Juni 1897, waarbij ook de bevolking in de noordelijke districten (Tromsö-Stift), die vroeger vrijstelling van den militairen dienst had, dienstplichtig werd. Eindelijk werden door de wet van 24 April 1899 de dienstplicht en de oefeningstijd vermeerderd.

Volgens deze wet staan alle dienstbare mannen in den ouderdom van 18 tot 50 jaren ter beschikking van het legerbestuur. De voor den dienst geschikte dienen 6 jaren bij de linie (van 23 tot 28 jaren), 6 jaren bij de landweer (van 29 tot 34 jaren) en 4 jaren bij den landstorm (van 35 tot 38 jaren). De linie mag buiten de grenzen van het land optreden, terwijl landweer en landstorm alleen voor de verdediging van Noorwegen zelf zijn bestemd.

De oefeningstijd, die vroeger 42 dagen voor de infanterie en 70 dagen voor de cavalerie bedroeg, met minstens eene herhalingsoefening van 24 dagen voor de linie en eene van 12 dagen voor de landweer, is nu door de wet van 1899 en latere bepalingen vastgesteld als volgt:

Infanterie. 1ste jaar: recruten-school 48 dagen, oefening in verband met de landweer 24 dagen; 2de en 3de jaar herhalingsoefeningen van 24 dagen; 7de jaar landweeroefening van 24 dagen; te zamen dus 144 dagen dienst.

Cavalerie. 1ste jaar: recruten-school 90 dagen, oefening in verband met de landweer 24 dagen; 2de, 3de en 4de jaar herhalingsoefeningen van 24 dagen; 7de jaar oefening van 24 dagen; te zamen dus 210 dagen.

Veldartillerie zooals de cavalerie, alleen duurt de recruten-school 10 dagen korter.

Vestingartillerie en Genie zooals de cavalerie, met uitzondering echter, dat de recruten-school maar resp. 48 en 60 dagen duurt.

Men ziet dus, dat de korte eerste oefeningstijd door in het geheel 4 herhalingsoefeningen gevolgd wordt, zoodat de manschappen het geleerde steeds weder moeten opfrissen. Bij den landstorm worden geene oefeningen gehouden, maar de hierbij ingedeelde officieren kunnen wel in dienst bij andere oefeningen opgeroepen worden. Ook is nu vastgesteld, dat alle manschappen elk jaar een zeker aantal schoten met hun geweer moeten doen.

Wat de organisatie der strijdkrachten betreft, zoo is deze tot dusverre als volgt:

Infanterie Deze telt: de Noorweegsche Garde van 2 compagnieën à 102 man vrijwilligers, 5 brigades en de troepen van Tromsö-Stift.

De brigades staan onder het bevel van een generaal-majoor met staf en tellen, behalve de cursussen, 4 korpsen; elk korps heeft 3 bataljons van 4 compagnieën, een van de linie, een van de landweer en een van

den landstorm. De eerste brigade is gevestigd te Frederikshald, de tweede te Kristiania, de derde te Kristianssand, de vierde te Bergen en de vijfde te Drontheim, waar men ook de cursussen vindt, namelijk eene onderofficiersschool en eene muziekschool. Het kader van elk linie-bataljon bestaat uit: 1 kolonel, tevens chef van het korps, 1 kapitein-kwartiermeester en een 1ste luitenant-adjutant, allen vast aangesteld, 12 luitenants-dienstplichtigen, 2 officieren van gezondheid en het noodige ondergeschikte personeel; daaronder 1 geweermaker, 2 handwerkslieden, 16 treinsoldaten, 3 officiers- en 22 trekpaarden, voor in het geheel 12 voertuigen.

Het kader van een landweer-bataljon is het zelfde, alleen dat de chef slechts den rang van luitenant-kolonel heeft.

De linie-compagnie telt: 1 kapitein en een eerste-luitenant (vast aangesteld), 2 tweede-luitenants (dienstplichtigen), 8 vaste onderofficieren, 12 dienstplichtige korporaals, 1 korporaal van den hospitaaldienst, 3 hoornblazers (2 vaste), 176 soldaten (daarvan 4 ambulance-soldaten en 4 handwerkslieden) en 2 trekpaarden voor 1 voertuig.

De landweer-compagnie heeft ongeveer dezelfde samenstelling, met dit verschil dat de 1ste luitenant en eenig ander personeel uit dienstplichtigen bestaan.

Het landstorm-bataljon is zonder vast kader; dit zullen wij dus buiten beschouwing laten.

Tot de infanterie behooren verder twee compagnieën wielrijders, een bij de 2de en een bij de 5de brigade. Zij hebben eene verschillende sterkte, nl. respectievelijk van 142 en 96 man met 4 en 3 officieren.

De troepen in het Tromsø-Stift staan onder het bevel van een luitenant-kolonel te Harstad met staf, en tellen, behalve de onderofficiersschool, 8 compagnieën, met een vast kader van 1 kapitein en 12 onderofficieren, de overigen zijn dienstplichtigen.

Cavalerie. Deze staat onder het rechtstreeksch bevel van den inspecteur (generaal-majoor) met staf en bestaat uit de cursussen, 3 korpsen en 3 eskadronsordonnansen. De cursussen zijn: een onderofficiersschool, eene rijsschool en eene muziekschool; de korpsen bestaan uit 1 linie-, 1 landweer- en 1 landstorm-afdeeling; zij zijn gevestigd te Kristiania, Hamar en Levanger. De twee eerstgenoemde afdeelingen hebben 3, de derde 2 eskadrons en tellen bovendien 4 mitrailleurs, waartoe, behalve een officier, 32 man en 44 paarden noodig zijn.

Een linie-eskadron telt 2 vaste en 2 dienstplichtige officieren, 1 officier van gezondheid, een paardenarts, 10 onderofficieren (daarvan 8 vaste), 4 korporaals, 3 trompetters, 102 man, 15 treinsoldaten of handwerkers, 136 paarden, 14 trekpaarden en 7 voertuigen.

Een landweer-eskadron heeft dezelfde samenstelling, maar 1 officier en 5 onderofficieren behooren niet tot het vaste maar tot het dienstplichtige kader; terwijl bij de landstorm-eskadrons alle kaders uit dienstplichtigen bestaan.

Veldartillerie. Het wapen heeft zijn eigen inspecteur (generaal-majoor)

met staf en telt 3 korpsen, 2 bergbatterijen en cursussen. Deze laatste zijn de onderofficiersschool, de rijsschool, de trekschool en de muziekschool te Kristiania, alsmede 4 vice-korporaalscholen (1 voor ieder korps en voor de bergbatterijen).

De korpsen bestaan elk uit: 1 linie-, 1 landweer- en 1 landstormbataljon à 3 batterijen, alsmede 1 parkcompagnie; zij zijn gevestigd te Kristiania (2) en in Drontheim (1) onder het bevel van een kolonel met staf.

De linie-batterij telt 2 vaste en 3 dienstplichtige officieren, 1 officier van gezondheid, 1 paardenarts, 13 onderofficieren (daarvan 11 vaste), 15 vice-korporaals, 2 trompetters, 117 man en 15 treinsoldaten. Het getal paarden bedraagt 160 en daarmede worden bespannen 6 kanonnen, 8 ammunitiewagens en 5 andere voertuigen.

De landweer-batterij heeft dezelfde samenstelling, maar een officier en 5 onderofficieren zijn dienstplichtigen, inplaats van vast, en de landstorm-batterij heeft alleen dienstplichtig kader.

Een parkcompagnie telt 3 officieren, 1 officier van gezondheid, 1 paardenarts, 5 onderofficieren, 6 vice-korporaals, 2 trompetters, 117 man, 226 paarden en 56 voertuigen; daaronder 20 ammunitiewagens en 29 patroonkarren.

De bergbatterijen zijn gevestigd te Kristianssand en te Bergen, de sterkte is iets geringer dan die der veldbatterijen, daar het aantal paarden maar 64 bedraagt. Behalve 6 kanonnen van 6,5 cM., hebben zij 14 ammunitiekarren en 14 andere voertuigen.

De *kustartillerie* staat eveneens onder bevel van een eigen inspecteur (generaal-majoor) met staf [de oudste in rang van de twee artillerie-inspecteurs is tevens chef van het geheele wapen der artillerie] en telt, behalve de cursussen, de bezettingen van de navolgende verdedigingswerken: Oscarsborg met Svelvik (Kristianiafjord), Bergen, Agdenes (de haven van Drontheim), Tönberg, Topdal (nabij Kristianssand), Frederikstad en Frederikshald, alsmede Vardöhus.

De cursussen zijn: de onderofficiersschool te Oscarsborg en de vice-korporaalscholen in de andere vestingwerken. Deze scholen maken tevens de bestendige vredesbezetting van de genoemde werken uit.

Te Oscarsborg ligt het 1ste en het 2de vestingbataljon, 1 signaal- en 1 torpedo-afdeeling, onder het bevel van een kolonel; de sterkte van de troepen is 60 officieren, waarvan 32 dienstplichtigen, 169 onderofficieren, waarvan 59 dienstplichtigen, 124 vice-korporaals, 20 trompetters en 1338 soldaten, behalve handwerkslieden en ander personeel.

Te Bergen heeft men het 3de en het 4de vestingbataljon met eene sterkte, die ongeveer half zoo groot is; te Agdenes ligt het 5de vestingbataljon, terwijl de overige bezettingen verschillende sterkten hebben.

Het technische korps is gemeenzaam voor veld- en kustartillerie en staat onder bevel van een veldtuigmeester met staf; die de artilleriewerkplaatsen, de arsenalen, de geweerfabriek, de kruifabriek, enz., bestuurt. Tot het *technische* korps behoort ook eene *artillerie-commissie*.

De *genie* staat onder bevel van een inspecteur (generaal-majoor) en telt een staf, cursussen, een ingenieurkorps en eene deskundige commissie.

De staf te Kristiania omvat eenige officieren en onderofficieren en staat aan het hoofd van 6 geniedistricten onder het bevel van majoors of kapiteins; de cursussen zijn: 1 onderofficiersschool, 1 rijsschool en 1 muziek-school; het korps, gevestigd te Kristiania, telt 1 bataljon van de linie-, 1 van de landweer- en 1 van den landstorm, elk bestaande uit: 5 compagnieën (2 sappeur-, 1 pontonnier-, 1 telegraaf- en 1 park-); de samenstelling van deze compagnieën is zeer verschillend; uit plaatsgebrek zullen wij deze niet nader bespreken.

Evenmin kunnen wij ons met de détail-organisatie van de verschillende legerdiensten ophouden en zullen wij daarvan alleen het volgende aanstippen.

De *geneeskundige dienst* staat onder het bevel van een saniteitsgeneraal, die tevens chef van het korps is en onder zich heeft een staf, cursussen, een geneeskundige commissie en 6 brigade commissiën. Bij den staf zijn ingedeeld: 6 majoors, 52 kapiteins, 77 eerste- en 20 tweede-luitenants bij de linie; 15 kapiteins, en 100 luitenants bij de landweer; 15 kapiteins en 100 luitenants bij den landstorm. Dit personeel doet dienst bij de troepen. Het saniteitskorps, onder bevel van een kolonel, bestaat uit een staf (Kristiania) en 3 compagnieën voor elke oproeping (2 te Kristiania, 1 te Drontheim). De linie-compagnie telt 2 officieren, 37 onderofficieren, 70 korporaa's, 85 ziekendragers, 43 ziekenoppassers, 5 apothekers, 5 bestuurders en 24 minderen van het treinpersoneel.

De cursussen zijn: een officiers- en een onderofficiersschool, een cursus tot vorming van saniteitskorporaa's en de muziekschool.

Het korps paardenartsen, onder bevel van een majoor, telt 6 kapiteins, 9 eerste- en 18 tweede-luitenants, alsmede ondergeschikt personeel bij de linie, 7 eerste-, 26 tweede-luitenants bij de landweer en hetzelfde getal bij den landstorm.

De *treindienst* is alleen bestemd voor de vorming van treinen bij het veldleger; de troepen beschikken daarentegen over hun eigen trein.

Het treinkorps telt 1 linie- en 1 landweer-bataljon, elk van 3 compagnieën, waarvan 2 te Kristiania, 1 te Drontheim. Het linie-bataljon wordt gecommandeerd door een kolonel met staf en elke compagnie telt 1 kapitein, 1 eerste-luitenant en 7 onderofficieren. Bij het landweerbataljon zijn aangesteld 1 luitenant-kolonel, 3 kapiteins en 15 onderofficieren.

Het *korps intendanten* staat onder bevel van een generaal-intendant. Het personeel doet dienst: of bij de generale-intendance te Kristiana, of bij den district-intendant. De eerste heeft 1 luitenant-kolonel en 4 kapiteins, alsmede ondergeschikt personeel, voert het comptabel beheer en bestuurt de werkplaatsen en het hoofddepot van het leger. Er zijn 6 districts-intendanten, een voor elke infanterie-brigade en een voor den technischen dienst der artillerie. In elk district zijn aangesteld 1 majoor, 1 luitenant en 2 onderofficieren.

STAATSRaad.

Chef van het leger. Adjudenten. Adjudenten.
 1 luitenant-kolonel. 1 kapitein v. d. generalen staf. Twee zee-officieren.

Generale staf. 1 generaal. 3 luitant-kolonels. 7 kapiteins. 8 adjuncten *). 8 aspiranten **).
--

1. Departement Personeel en administratie. Chef 1 luitant-kolonel.

Twee bureaux.

2. Departement Materieel. Chef 1 officier.
--

Vier bureaux.

2. Departement Civiele zaken. Chef 1 officier.
--

Twee bureaux.

1. Departement Militaire zaken. Chef 1 kolonel.

Twee bureaux.

Generale staf der Marine. 1 admiraal. 4 zee-officieren.
--

*) Adjuncten gewoonlijk kapiteins.

***) Gewoonlijk luitenants.

De *rechterlijke dienst* wordt waargenomen door een generaal-auditeur en 7 brigade-auditeuren. De Hooge Raad te Kristiania is tevens Hoog Militair Gerechtshof en wordt in militaire zaken door 2 stafofficieren bijgestaan.

Aldus is de vredesorganisatie van het Noorweegsche leger, dat, zooals vermeld, uit linie-, landweer- en landstormtroepen bestaat, welke laatste echter eerst na verloop van tijd de noodige vastheid en samenhang zullen verkrijgen.

Aan het hoofd van het leger en van de vloot staat een Minister van Defensie (Staatsraad), hoofdzakelijk een politiek persoon, maar toch gewoonlijk een officier (tegenwoordig luitenant-kolonel STANG), terwijl het leger en de vloot in naam van den koning gecommandeerd worden door twee chefs, waarvan die voor het leger luitenant-generaal is. De verhouding van den Minister tot deze twee chefs en de Departementen van Oorlog en Marine is geregeld als op de voorafgaande bladzijde in de schets is aangegeven.

Men heeft op deze wijze gezocht den invloed van den Minister in alle commando-zaken eenigszins in evenwicht te houden, wat natuurlijk aanleiding tot wrijving kan geven.

Eene andere moeilijkheid is deze, dat in tijd van oorlog de legerchef rechtstreeks bevel moet voeren over 5 brigades en de troepen in Tromsø-Stift, welke eerste zoowel uit linie- als uit landweertroepen bestaan, terwijl de groote uitgestrektheid van het Rijk, door hooge bergen in een noordelijk en een zuidelijk oorlogstheater gesplitst, het zeer moeilijk maakt de eenheid van bevel te bewaren. Dientengevolge heeft de Minister van Oorlog, met toestemming van den Koning, een nieuw wetsontwerp bij het Storthing ingediend (najaar 1900), daarop neerkomende, dat linie en landweer met een zelfde aantal leden van het vaste kader voorzien zullen worden, zoodat de bruikbaarheid van beiden ongeveer gelijk kon worden, weshalve ook de infanterie van de landweer in 5 brigades werd ingedeeld. Verder wilde men de regimentsindeeling invoeren, waarmede reeds onder de najaarsoefeningen proeven zijn genomen, en het leger in 3 divisien formeeren, waarvan 1 in het noorden en 2 in het zuiden moesten optreden. De Noorweegsche Garde wilde men op 4 compagnieën brengen en tevens een telegraaf-bataljon en een luchtballon-detachement oprichten, alsmede een korps positie-artillerie, als bezetting voor de nieuwe werken, die gebouwd worden om Kristiania tegen een aanval van Zweden uit te beschermen. Eindelijk zou de verdediging van Tromsø op zichzelf staan.

Alle deze veranderingen kosten echter 1.100.000 kr. 's jaars, en voor deze uitgaaf is het Storthing tot dusverre teruggedeinsd.

Wij hebben hierboven aangevoerd, dat de oefeningstijd van de Noorweegsche soldaten zeer kort is. Om de ongunstige gevolgen hiervan zooveel mogelijk tegen te gaan, besteedt men in Noorwegen de grootste zorg aan de vorming der onderofficieren ¹⁾, waardoor gedurende

¹⁾ Ook de officieren krijgen eene zeer goede opvoeding, maar het zou ons te ver voeren die te bespreken.

het geheele jaar een gedeelte van het kader onder de wapenen is; tevens bezit men zodoende troepen om de vestingen te bezetten en de openbare rust te beschermen.

Bij de *infanterie* bestaan 7 onderofficiersscholen, namelijk 1 voor elke brigade, 1 voor de garde en 1 voor de troepen in Tromsø-Stift. De eersten hebben een personeel van 1 kapitein-chef, 4 eerste-luitenants, 8 onderofficieren, 12 korporaals en 165 élèves; zij nemen dezen dienst 3 jaren waar; als élèves worden aangenomen dienstplichtigen boven de 18 jaren, die goede theoretische kennis hebben, of soldaten, die onder den eersten oefeningstijd goeden aanleg hebben getoond en voldoende theoretische kennis hebben. De cursus op de school duurt 3 jaren; de élèves, gedurende dezen tijd zoowel theoretisch als practisch gevormd, worden na afgelegd eindexamen tot korporaal benoemd en doen dienst bij de troepen, en wel gedurende 3 jaren bij de linie en gedurende 1 jaar bij de landweer.

Bij de overige wapens zijn de onderofficiersscholen op soortgelijke wijze geregeld, zoodat het hieronder genoemde personeel steeds in dienst is:

69 officieren, 134 onderofficieren, 142 korporaals, 134 muzikanten en 1802 man, daarvan 76 bij de cavalerie, 170 bij de veldartillerie, 369 bij de kustartillerie en 64 bij de genie.

In het geheel zijn als vast kader aangesteld: 13 generaals, 98 hogere officieren, 714 kapiteins en luitenants, 2,434 onderofficieren, waarvan het merendeel het geheele jaar dienst heeft, terwijl de overige alleen optreden als er oefeningen gehouden worden.

Het tractement is zoo geregeld, dat alle vast aangestelde een zekere som 's jaars bekomen, verschillend voor personen, die steeds in dienst zijn of alleen wanneer oefeningen gehouden worden. Deze laatsten bekomen echter voor elken dienstdag een bepaald daggeld.

De tractementen zijn:

	steeds dienstdoende:	alleen gedurende de oefeningen:
Generaal-luitenant	8000 kr.	—
Generaal-majoor	6400 "	—
Kolonel	5400 "	—
Lt.-kolonel	5400 "	4080 kr.
Majoor	4800 "	—
Kapitein	3680 "	2560 "
1 ^{ste} luitenant	2180 "	1620 "
Adjutant-onderofficier	1428 "	684 "
Sergeant	1236 "	480 "
Korporaal	736 "	72 "

De daggelden zijn 3 kr., 2 kr. en 1 kr. voor stafofficieren, kapiteins (1ste luitenants) en 2de luitenants; 2 kr. voor adjudant-onderofficieren en 1 kr. voor andere onderofficieren. De soldaten bekomen volle verpleging en 0.15 kr., of 1 kr. per dag.

Bij velddienstoefeningen zijn de daggelden 4, 3 en 2 kr., alsmede

1.50 kr. voor korporaals. Eindelijk bekomen de officieren toelage na een zeker aantal dienstjaren. Kapiteins 192 kr. na 20 jaren, 336 kr. na 25 jaren en 480 kr. na 30 jaren dienst. Onderofficieren krijgen reeds 144 kr. toelage na 5 jaren dienst en 216 kr. na 10 jaren. Verschillende andere toelagen komen ook nog voor; 5 generaals hebben er o.a. van 800 à 1600 kr.

De officieren en onderofficieren zijn dus in geldelijk opzicht goed verzorgd en, daar het avancement tegenwoordig gunstig is, stroomen aan het leger altijd goede krachten toe.

De sterkte van het leger op vredesvoet hangt natuurlijk af van het aantal soldaten, dat voor eerste oefening, of voor herhalingsoefeningen opgeroepen wordt.

In 1898 bedroeg de lichte 9.516 man voor de linie en 975 man voor den treindienst; daarvan kwamen 7.582 man bij de infanterie, 383 bij de cavalerie, 736 bij de artillerie, 352 bij de genie, 70 bij het treinkorps, 187 bij den geneeskundigen dienst en 206 bij den intendance- en den handwerksdienst. Tijdens de najaarsoefeningen zijn er ongeveer 30.000 man in dienst.

Bij de infanterie worden de recruten jaarlijks opgeroepen bij elk linie-bataljon, dat een bepaalde oefeningsplaats heeft; gewoonlijk worden de manschappen in 2 compagnieën verdeeld, die dan elk circa 200 man tellen.

Zoodra de recruten school geëindigd is, worden de 2de en de 3de jaargang van de linie en de 7de van de landweer opgeroepen en terwijl de twee eerstgenoemde het linie-bataljon vormen, maken recruten en 7de jaargang het landweer-bataljon uit. Beiden beoefenen compagnie- en bataljons-school, gevolgd door 4 à 5 dagen velddienst en lange marschen.

Bij de cavalerie worden de recruten eveneens korpsgewijze geoefend; zij vormen een eskadron, waarna zij samen met den 7^{den} jaargang verder oefenen onder bevel van het landweerkader. Paarden worden door de linie-eskadrons geleverd en, eerst als de landweer haar oefeningen geëindigd heeft, worden de 2de, de 3de en de 4de jaargang van de linie opgeroepen, opdat zij van dezelfde paarden gebruik zouden kunnen maken.

Bij de veldartillerie is de oefening op dezelfde wijze als bij de cavalerie geregeld. De recruten vormen echter 2 batterijen per korps; eerst tijdens de herhalingsoefeningen kunnen 3 batterijen van de linie bespannen worden.

Bij de kustartillerie worden de recruten uitsluitend op de vestingen geoefend, waarheen zij worden opgeroepen.

De genierecruten vormen 3 compagnieën en 1 parkcompagnie.

Oefeningen op grootere schaal met alle wapens worden gewoonlijk in het laatst van Augustus en het begin van September gedurende 7 dagen gehouden. In 1899 namen 11½ bataljon, 5 eskadrons en 5 batterijen aan zulk eene manoeuvre deel en bedroeg de sterkte circa 11.000 man. In 1901 werden de manoeuvres ten N.O. van Drontheim gehouden; om transportkosten uit te winnen, namen daaraan dientengevolge maar

9 $\frac{1}{2}$ bataljon, 2 wielrijder-compagnieën, 3 eskadrons en 5 batterijen, met te zamen 7200 man, deel.

Het Noorweegsche legerbestuur ondervindt steeds moeilijkheden in het bekomen van goede paarden, voornamelijk voor de cavalerie, daar het Noorweegsche paard, ofschoon sterk en een groot uithoudingsvermogen bezittend, niet zeer snel loopt. Het leger zelf bezit maar 276 paarden, ¹⁾ waarvan 24 bestemd zijn voor de rijschool der cavalerie, 78 voor het school-eskadron, 80 voor de ordonnansen-eskadrons en 63 voor de veld-artillerie. Onder deze paarden zijn een groot aantal van Engelsche of Zweedsche afstamming.

Het grootste aantal van de paarden, voor de bereden wapens, de genie en het treinkorps benoodigd, wordt meerendeels verkregen van het land. Eigenaars van geschikte militaire paarden verplichten zich die te allen tijde beschikbaar te stellen, wanneer er oefeningen plaats hebben; zij bekomen daarvoor eene jaarlijksche vergoeding van circa 100 kr. en bovendien 1 kr. per dag, zoolang de troepen ze gebruiken; in oorlogstijd echter maar 0.20 kr. per dag. In het geheel kan het leger over 3.353 nationale kwartierpaarden beschikken, en wel 1617 voor de cavalerie, 1253 voor de artillerie, 249 voor de genie. De overige benoodigde paarden en wagens kunnen volgens de wet van 27 Juli 1896 opgeëischt worden; dienovereenkomstig worden deze reeds in tijd van vrede aangewezen.

Op voet van oorlog telt het veldleger 25.000 man, 7.600 paarden en 2.100 wagens; hoe groot de landweer is, laat zich moeilijk bepalen daar de organisatie van deze oproeping nog niet zoo goed is voorbereid als die van de linie, maar men kan aannemen, dat de sterkte ongeveer 22.000 man zal bedragen. Hierbij komen nog depot- ²⁾ en bezettingstroepen, alsmede de landstorm. Het is dus eene aanzienlijke strijdmacht, die Noorwegen op de been kan brengen; zeker ontbreekt het deze troepen aan oefening, maar het gehalte er van is goed; zij mogen, op eigen bodem, geacht worden bestand te zijn tegen een aanvaller, die, hoe goed gedisciplineerd en geoefend ook, toch geheel onbekend is met de Noorweegsche natuur en de vele moeilijkheden, die deze veroorzaakt tijdens operatiën in het open veld, terwijl de waarschijnlijk te doorloopen afstanden bijzonder groot zijn en de verpleging der troepen aan den vijand bijna onoverkomelijke bezwaren zal opleveren.

¹⁾ Bereden officieren moeten zelf hun paard aanschaffen en krijgen daarvoor eene vergoeding van circa 700 kr. per jaar.

²⁾ Men berekent hiervoor $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{6}$ van de te velde staande troepen.

Jenevermisbruik door de Europeesche fuseliers van het N.-I. Leger. ¹⁾

Ofschoon het onderwerp niet wetenschappelijk is, heb ik toch gemeend daarvoor een plaatsje te mogen vragen in dit Tijdschrift.

Gedurende mijn ruim vijfjarig verblijf in Indië en vooral in de laatste vier jaren is het mij duidelijk gebleken, dat de jenever nog veel te veel kwaad sticht in 't N.-I. leger en blijkbaar de redenen daarvan niet voldoende bekend zijn. Daarom wil ik een poging doen om een helder inzicht in deze belangrijke zaak te geven, te wijzen op de oorzaken van het jenevermisbruik, de gevolgen daarvan aan te toonen en de middelen aan te geven, die mijns inziens het drankmisbruik tot een minimum kunnen beperken.

Het nadeel van mijn opstel is, dat ik slechts goed kan oordeelen over mijn tegenwoordig garnizoen.

Algemeenheden moet ik dus trachten achterwege te laten, maar mogen dan ook al bijzondere plaatselijke omstandigheden eenigen invloed oefenen, globaal genomen is de toestand waarschijnlijk overal ongeveer dezelfde, want de cantines worden volgens dezelfde A. O. beheerd, de jenever aldaar naar hetzelfde beginsel verstrekt en de maatregelen, van hoogerhand voorgeschreven, in denzelfden geest uitgevoerd.

Ik zal alleen de aandacht vestigen op het cantine-jenevergebruik en een denkbeeld geven van de grootte daarvan.

Om dit te kunnen doen, meen ik in 't kort te moeten bespreken het leven van de Europeesche fuseliers op de buitenbezittingen en daarbij te wijzen op alles, wat van invloed is op het door mij gekozen onderwerp.

Het leven der Europeesche minderen op een post is vrij eentonig. 's Morgens wordt hij in den regel tot het uur van soepeten (± 10 uur) beziggehouden door I. D., uitrukken en theorie, waarna hij zoogoed als vrij is en zelf moet trachten den dag verder door te brengen. Dit geschiedt ongeveer op de volgende wijze.

Nauwelijks zijn de laatste tonen van het signaal „Afslag” weggestorven, of een paar liefhebbers komen de achterpoort uit en richten hun schreden naar de cantine, die ± 75 M. daarvan verwijderd ligt.

¹⁾ Tot ons leedwezen moest dit artikel door overvloed van copie en het tusschenschuiven van onderwerpen van actueelen aard zeer lang blijven liggen. Het dateert nog uit het jaar 1901.

Dit zijn de ware drinkebroers, die reeds den ganschen morgen reikhalzend naar dat oogenblik hebben uitgezien, om hun jeneverdorst te kunnen lesschen. Zij laten het eten maar onaangeroerd staan, want een borrel is, naar hun meening, even goed als soep en bovendien veel lekkerder.

Gewoonlijk blijven die fuseliers dan tot \pm 12 uur aan de jenevertafel zitten, waardoor ze daarna of hun eten koud of heelemaal niet terug vinden. De blikken-waschvrouw heeft doorgaans hun cetketel reeds weggehaald en de soep met rijst, als een extraatje, zelf verorberd of aan een ander gegeven.

Zij, die door honger gedreven, eerst hun blik leeg eten en daarna naar de cantine gaan, zijn er niet zóó slecht aan toe.

In 't algemeen kan men dagelijks een half uur na 't soepeten de fuseliers, die over voldoende geldmiddelen beschikken om een borrel te koopen, aan de kletstafel vereenigd vinden. Anderen besteden hun tijd met het schoonmaken van kleeding, wapens en leergoed, of wel wasschen ondergoed op de lanting, terwijl ze daarna gaan slapen, lezen, praten of visschen.

Als men tusschen half elf en twaalf uur v.m. in de cantine komt, vindt men steeds de bezoekers aan de groote tafel, die dicht bij den tap staat, en bijna allen drinken jenever. Het schijnt, dat de morgenuren zich daartoe bijzonder leenen, want voor twaalf uur is dit vocht het meest gewild, terwijl 's avonds het bier nog wel eens meer in den smaak valt.

Gebiljart wordt er zelden; in de leeszaal is doorgaans niemand. Tien minuten voor twaalf uur in den middag worden de cantinebezoekers door een stoot of roffel van den hoornblazer of den tamboer der kampementswacht gewaarschuwd zich klaar te maken, om de cantine, die te 12 uur wordt gesloten, te verlaten.

Menigmaal ziet men dan fuseliers beschonken naar huis gaan. Zij moeten langs den korp^l.- of sergt^t.-plantonpoort en loopen dus altijd gevaar gemeld te worden, hetgeen echter gemiddeld, schat ik, van de 10 maal ternauwernood ééns gebeurt, daar de drinkebroers bij het passeeren van 't gevaarlijke punt met behulp van een kameraad zich wel een oogenblik recht weten te houden en partijdigheid in dezen ook een groote rol speelt.

Op gewone dagen is het aantal morgenbezoekers 10 à 12 man, die dan alleen gekomen zijn om jenever te drinken.

De middaguren worden bijna algemeen gebruikt tot slapen, daar de niet-cantinebezoekers het noodzakelijke werk, als poetsen en wasschen, reeds gedaan hebben en de anderen na t'huiskomst geen lust tot werken gevoelen, waartoe de warmte ook het hare bijdraagt.

Te half vier komt er weer leven in de Europeesche chambrée en gaan de fuseliers baden en zich kleeden voor het middagappèl van half vijf, dat hier, evenals op andere plaatsen, z'n gewoon verloop heeft en onmiddellijk door het middageten gevolgd wordt.

Na het signaal „Afslag” doet zich hetzelfde verschijnsel voor als 's morgens. De vaste, trouwe klanten komen onmiddellijk de poort uit,

na eenigen tijd gevolgd door de iets minder groote drankliefhebbers.

De andere fuseliers gaan grootendeels naar de chambrée om zich te verkleeden, te eten en daarna te lezen, te praten of te slapen. Enkelen gaan een uurtje wandelen, anderen trekken naar de lanting om te wasschen, te baden of te visschen, juist zooals 's morgens.

De hengelaars zijn de weinigen, die hun tijd nuttig besteden, maar hun aantal is doorgaans slechts 3 à 4 man sterk.

De fuseliers, die na hun wandeling niet naar huis gaan, vindt men 's avonds in de cantine, waar door de meesten jenever wordt gedronken. Het aantal bezoekers is op gewone dagen ongeveer 12 à 15 man groot.

Dit hangt alleen af van het geld, waarover zij beschikken. Het drukste bezoek geniet de cantine op dagen, waarop een der makkers eene nieuwe dienstverbintenis aangaat en het handgeld voor 't grootste gedeelte wordt opgemaakt.

In mindere mate komt als voordeelig in aanmerking het eind van de maand, wanneer geëmploieerden hun maandgeld boven de soldij krijgen, evenals de werklieden hun particuliere verdiensten, terwijl eindelijk de elke 5 dagen terugkomende soldijdag telkens weer geld brengt, dat in de cantine kan worden geofferd.

De Zaterdag- of z.g.n. lange avond, als de cantine tot 10 uur n.m. geopend blijft, leent er zich steeds toe het aantal bezoekers grooter te doen zijn dan gewoonlijk.

Als de makkers goed gestemd zijn, hebben ze het werkelijk gezellig. Zang en dans dragen er het hunne toe bij den tijd aangenaam door te brengen, terwijl het orkest gevormd wordt door een harmonica of andere, soms eigen gemaakte instrumenten.

De tap heeft het op zulke avonden druk, want de droge keeltjes-moeten gesmeerd worden en jenever schijnt daarvoor een uitstekend middel te zijn, ofschoon bier dan ook niet versmaad wordt.

De stoot is weer 't sein om op te staan, hetgeen voor allen niet even gemakkelijk is, als hun hoofd zwaar en de beenen licht zijn geworden.

's Avonds is de achterpoort gesloten en moeten allen langs de kampementswacht binnenkomen, waar dan dagelijks de officier van de week zich bevindt voor de alom bekende gewichtige handteekening.

Hier is het ook weer het geluk, dat moet dienen om de niet meer helderen kameraad ongestoord naar de chambrée te loodsen, waar hij, mits geen al te vervelende dronkaard zijnde, veilig is.

Elken dag wordt hier door de fuseliers op de boven omschreven wijze doorgebracht. Afwisseling, zooals op groote plaatsen, heeft een fuselier hier niet.

Sintang, waarover ik in 't bijzonder spreek, ligt in een \triangle tusschen de Kapoeas, de Melassi en bosch. Voor de fuseliers, even goed als voor de andere Europeesche bewoners, is de plaats zeer eentonig. De wegen kan men in $1\frac{1}{2}$ uur alle afwandelen; na eenigen tijd beginnen ze geducht te vervelen, zoodat men zich moet dwingen te gaan loopen, daar men aldra geneigd is 's middags maar thuis te blijven.

De fuseliers houden dan ook het wandelen 's middags niet lang uit en kunnen bij uitzondering besluiten voor de zooveelste maal denzelfden weg af te stappen.

De kampongs, langs de wegen en de rivieren gelegen, bestaan uit een rij huizen met erven, waar grootendeels Maleiers of afstammelingen daarvan wonen, die niet erg gesteld zijn op bezoek van de Europeanen, zoodat daar geen gastvrij dak voor dezen te vinden is.

Toko's of een Chineesch kamp ontbreken. Wel hebben we hier een Passar Baharoe, maar die lijkt evenmin op een passar als op baharoe. 't Is een blok woningen onder één dak, waar de leverancier en enkele kleine Chineesche winkeltjes gevonden worden, die den Inlanders gelegenheid geven hun strootjes, zoetigheid, of opium, enz., te koopen en te gebruiken, maar voor de Europeanen niets aantrekkelijks bezitten. Zonder gevaar kan men daar 's avonds zelfs niet komen, daar de plankenweg voor de woningen vele gaten vertoont. Komt op de plaats al eens een bangsawantroep, dan geeft deze steeds voorstellingen aan de overzijde der rivier, zoodat de plaats zelf ook daarvan niet geniet.

Deze omstandigheden maken, dat de fuseliers, die 's avonds niet thuis zijn, in de cantine hun tijd trachten door te brengen, hetgeen daar grootendeels geschiedt met drinken en praten.

De maatstaf, ter beoordeeling van het jenevergebruik der Europeesche fuseliers, door de cantine verstrekt, is echter om die reden *een juiste, wat op andere plaatsen dikwijls volstrekt niet het geval is.*

Welke afmetingen het jenevergebruik in de cantine b.v. heeft aangenomen en welke ernstige gevolgen dit voor den fuselier met zich sleept, zal ik hieronder aantoonen, door enkele cijfers op te geven, die omtrent beide zaken een helder denkbeeld kunnen vestigen.

Bij de meeste lezers zal het wel bekend zijn, dat, al zijn die cijfers ook wat hoog, Sintang toch bij andere plaatsen op dit punt niet te zeer zou afsteken, als elders eveneens betrouwbare opgaven waren gemaakt en met de volgende zouden worden vergeleken.

Het aantal borrels (0.5 dL.) jenever à f 0.07 bedroeg:

van 7 Oct. 1899 t/m 24 Sept. 1900: 35.015.

Als alle Europeesche mindere militairen alhier daarvan evenveel hadden gedronken, zou elk in een jaar ruim f 52.— besteed hebben aan cantine-jenever om tot het bedrag van f 2451.05 te komen.

Bovendien is in dat jaar voor f 1023.— bier, f 83.— bitter en f 55.— cognac in de cantine verkocht.

Welke gevolgen dat drinken heeft, zal blijken uit enkele cijfers, die ik verzameld heb van Oct. '98 tot Oct. 1900 en welke een overzicht geven van 't aantal dagen en 't aantal straffen van cachot, provoost en politiekamer, totaal opgelegd aan de op 1 Nov. presente Europeesche minderen van 't detachement door denzelfden commandant, alsmede hoeveel daarvan alleen voor of door dronkenschap.

Uit deze opgave zal voldoende blijken, dat de roede niet gespaard is geworden.

	Wegens dronkenschap.			
	Totaal aantal		Aantal	
	dagen.	straffen.	dagen.	straffen.
Cachot	128	21	128	21
Provoost m. i. b. gesl.	272	28	250	26
Provoost	66	10	46	5
Politiekamer	663	65	363	28

Onwillekeurig geven deze cijfers een te gunstig of liever gezegd een allesbehalve ongunstig beeld, daar slechts enkelen der korporaals en fuseliers de volle twee jaar hier waren, terwijl anderen, die voor 1 November heengingen, niet medegerekend zijn.

De onderofficieren heb ik hierbij ook buiten beschouwing gelaten, omdat deze categorie zich vrij ongestoord bedrinken vooral op een post, *waar, zooals hier, den langsten tijd een sergeant sergeant-majoor en adjudant-onderofficiërsdienst deed, die zelf liever dronken dan nuchter was.*

Zoolang de ware toestand nog dergelijke gegevens verschaft, is het duidelijk, dat dronkenschap allesbehalve sporadisch voorkomt onder de minderen van ons N.-I. leger, vooral als men bedenkt, dat het grootste gedeelte der beschonkenen ongestraft blijft.

Soms is men geneigd te vragen: „Waar haalt de man 't geld vandaan?“, maar bij nader inzien blijkt, dat het totaal aantal niet-afschaffers op gewone dagen slechts voor een derde gedeelte of de helft in de cantine komt.

Zoo nu en dan moeten enkelen de cantine vermijden uit geldgebrek, of wel om te sparen voor feestdagen, die in het verschiet zijn en die met jenever gevierd moeten worden.

De fuseliers brengen hun meeste geld in de cantine aan jenever ten offer. Als men nagaat dat hier \pm 11 fuseliers verhoogde soldij ontvangen en de anderen zich met f 0.85 per 5 dagen moeten tevreden stellen, waarvan nog betaald moet worden \pm f 0.50 aan zeep, tabak, schoenreparatie en blikken-waschvrouw, springt al dadelijk in het oog, dat *'t totaal bedrag aan soldij van alle korporaals en fuseliers, na aftrek der noodzakelijke uitgaven, niet voldoende is, om de jenever te betalen.*

Daartoe wordt dan verder gebruikt 't geld, verdiend met wasschen en poetsen voor onderofficieren, met timmeren of verven als anderszins voor particulieren, met schrijven voor officieren, terwijl de schoenmaker en andere geëmployeerden hunne vaste verdiensten of toelagen hebben.

Was de financieele toestand gunstiger, dan zouden er wel meer de cantine binnengaan, maar een fuselier zonder geld in de cantine is onbestaanbaar, tenzij een der makkers voor twee betaalt.

Wat hiervan de oorzaak is, althans mijns inziens, geloof ik in een paar regels te kunnen zeggen, nl.: *1ste de volksaard, 2de de cantine zelf.*

Wat de eerste reden betreft, de fuselier kent den smaak bij indienst-treding reeds al te goed en is van vrij jong af gewoon geweest onder

of na 't werk een borrel te drinken, terwijl vooral de Zaterdagavond jarenlang zich daartoe bijzonder heeft geleend. Komen die menschen nu in Indië, waar de makkers door 't verblijf in de tropen den borrel volstrekt niet versmaden, waar in de cantines 's morgens te half elf de jenever al klaar staat en elk man in de gelegenheid wordt gesteld voor *f* 0.07 een slokje te koopen, dan is het geen wonder, dat hij eër méér dan minder jenever zal drinken.

Als dit niet zoo was, zou òf 't bier of eenige andere drank de jenever toch wel eens verdringen, zooals men dit nu blijkbaar verwacht van limonades en minerale wateren.

Hier is reeds menige poging ernstig aangewend om het jenevermisbruik tot jenevergebruik terug te brengen en eenige daarvan wil ik hier niet onvermeld laten.

Allereerst blijven de middelen tot spelen en vermaak, in de cantine aanwezig, ongebruikt liggen.

Kosteloos zijn steeds beschikbaar dam-, domino-, schaak-, lotto- en kaartspelen. Een biljart biedt gelegenheid tot spelen tegen vergoeding van *f* 0.05 per half uur, van welke gelegenheid nog niet éénmaal per dag wordt gebruik gemaakt.

Een veilige plaats is ingericht tot schietbaan en daar kan met flobertbuksen schijf geschoten worden (5 patr. à *f* 0.04), of wel met pijl en boog kosteloos den tijd aangenaam worden doorgebracht.

Twee roeibootjes liggen in een ondiepen vijver voor de minderen beschikbaar op nog geen kwartier afstand van 't kampement, maar ook daarvan wordt zelden gebruik gemaakt.

Voor lectuur is ook zorg gedragen. Dagelijks liggen in een afzonderlijk, tot leeszaal ingericht lokaaltje, op de leestafel de Java-Bode, Mail-Editie Vaderland, Soldatencourant, Wereldkroniek, De Wijde Wereld, 't Stuiversblad, Boon's Geïllustreerd Maandblad, en bovendien is de cantine nalezer van 't leesgezelschap ter plaatse, waardoor wekelijks de inhoud van een goed voorziene trommel ter inzage ligt.

De bibliotheek bevat ten slotte voor de liefhebbers van lezen \pm 300 boeken, die ook buiten de cantine meegenomen mogen worden. Door gemiddeld 5 personen wordt een boek in leen genomen.

Op 't gebied van consumptie is, behalve jenever, bitter en cognac, verkrijgbaar bier, stroop, limonade, sparklets, Singapore kogelfleschjes met cingerale, limonade, enz, en wijn.

Gedurende mijn verblijf alhier is de proef genomen met de kogelfleschjes. Door tusschenkomst van den gezagvoerder der contractboot heeft de cantine eenige malen een kist met 72 fl. gekregen en deze tegen *f* 0.15 per stuk verkocht, zoodat zoogoed als niets gewonnen werd. De eerste malen werden de 6 dozijn in ongeveer drie maand verkocht en wel hoofdzakelijk aan onderofficieren, korporaals, geniewerkman, schoenmaker en personen, die extra verdiensten hadden, waarom ik van de laatste kist eene nauwkeurige aantekening gehouden heb.

Mij bleek, dat ongeveer per dag 1. fleschje was verkocht, dat dertien
Mil. Spect. 1902.

verschillende personen ze hadden genomen, waarvan slechts 3 fuseliers waren, die alleen van hun soldij vertering kunnen maken. Deze dronken met elkaar 4 fleschjes.

Als middel om het jenevermisbruik te verminderen, kan deze maatregel dus vrijwel als mislukt worden beschouwd.

Met verkoop van waterchocolade is ook een proef genomen. Een kop zeer goede waterchocolade (met VAN HOUTEN'S cacao aangemaakt) werd voor f 0.08 verkocht en werkelijk liet het zich den eersten dag aanzien, alsof het in den smaak viel, waarom bepaald werd, dat ieder, die 's morgens bij 't ontbijt chocolade wilde hebben, die kon krijgen, mits hij den vorigen avond waarschuwde.

Van deze laatste bepaling werd geen gebruik gemaakt en twee dagen later kreeg de tapknecht den raad „de chocolade zelf maar te drinken” en behoorde ook dit voorloopig tot het verledene.

Sparklets hadden door de advertenties ook de aandacht getrokken en werden besteld. Men zou denken, dat die nu gebruikt zouden worden om stroop mousseerend te maken en althans voor enkelen de plaats van een glas jenever zouden innemen. Wij, commissarissen der cantine alhier, hadden ook zoo gedacht, maar bijna alle werden gebruikt om voor het naar huis gaan wat op te frisschen, of om brandy-soda te maken.

Ten slotte een enkel woord over de tegen verminderde prijzen verkrijgbaar gestelde limonade's van RATHKAMP. Van deze werden dadelijk na ontvangst eener circulaire van de firma 288 stuks besteld. Hoewel nu de prijs te Batavia zeer laag gesteld is, moet de limonade, door onkosten van vervoer, enz., hier *op 19 cents* per fleschje worden gesteld, waardoor op de geheele partij een *klein verlies* geleden wordt. Die prijs is voor een fuselier te hoog en het zal daarom steeds uitzondering blijven, dat hij zich de weelde zal veroorloven R.'s limonade te drinken. De bezending kwam hier aan 5 dagen voor de contractboot naar Pontianak en op den dag, waarop twee personen premie hadden ontvangen bij het aangaan eener nieuwe dienstverbintenis. Geld was er in overvloed en de limonade nog een nieuwtje, dus ze miste de aantrekkelijkheid niet. In die 5 dagen werden hier gebruikt, behalve bitter en cognac, 689 gl. jenever (± 35 L.); 189 $\frac{1}{1}$, 90 $\frac{2}{3}$, 115 $\frac{1}{2}$ fl. Maastrichtsch bier; 13 $\frac{1}{1}$ en 7 $\frac{1}{2}$ fl. Stoutbier; 27 fl. Limonade R. en 10 Sparklets. *Dus nog meer liters jenever als fleschjes limonade.*

Eenige dagen later merkte ik op, dat zelfs de limonade gebruikt werd als ajer blanda tot het maken van brandy-soda en wel, zooals de liefhebbers zeiden: „Omdat dat goedje alleen zoo flauw is”.

Gedurende mijn verblijf alhier heb ik leeren begrijpen, dat iemand, die den toestand niet goed kent, de fuseliers allicht te streng beoordeelt, zooals ik zelf in 't begin ook heb gedaan.

Om billijk te zijn, moet men zich echter in hun toestand verplaatsen en dan komt men tot het volgend besluit.

Een fuselier, die doorgaans jenever lekker vindt en behoefte aan

drank gevoelt, kan voor 7 cents van 's morgens half elf tot twaalf uur een borrel koopen in de cantine en die in aangenaam gezelschap gebruiken, terwijl hij echter ook bier, stroop of limonade kan nemen, die behalve stroop alle duurder zijn dan de klare en 's morgens bovendien blijkbaar niet zoo goed smaken.

Dit laatste is mij hier duidelijk geworden, want, mocht bier al eens meer gedronken worden dan jenever, dit is nog nooit 's morgens het geval geweest. Eéns is, in mijn ruim tweejarig verblijf, jenever merkbaar verdrongen door bier, en wel, toen een vat Maastrichts gerstebier door toeval bijzonder lekker bleek te zijn, zoodat toen bijna geen jenever werd gedronken. 's Avonds van 5 uur af tot het avondappèl is ook weer jenever in de cantine verkrijgbaar tegelijk met de andere dranken, die door hun hoogere prijzen alleen reeds achterstaan bij dien volkskanker, zoodat de fuselier in de cantine als 't ware den geheelen dag de jeneverlucht inademt en aan dien heerlijken drank wordt herinnerd. Bovendien wordt er maar al te weinig aan gedacht (behalve door de minderen op de posten zelf), dat elk mindere op de B. B. aan een A. O. onderworpen is, die hem als lood op 't hart drukt.

Een mindere toch, naar een post overgeplaatst, mag als regel geen overplaatsing verwachten dan na een verblijf van 4 jaar, behalve bij het aangaan van eene nieuwe dienstverbintenis van minstens 4 jaar. Als men zelf niet, ongetrouwd, eenige jaren op een onaangename plaats vertoefd heeft, kan men moeilijk oordeelen, hoe slecht die bepaling moet werken.

Goed oppassend of niet, drinker of afschaffer, elk fuselier is gedwongen (en weet dit vooruit) 4 jaar, of, zoo zijn diensttijd minder bedraagt, den nog te dienen termijn geheel op dezelfde plaats door te brengen.

Dit maakt velen moedeloos, anderen onverschillig, vooral als ze, zooals helaas gebeurt, kort of dadelijk na aankomst uit Holland op een post worden geplaatst.

De fuseliers, die hier niets, op andere posten weinig of ook niets kunnen vinden buiten de cantine, dat afleiding bezorgt, en dag in dag uit (na 10 uur 's morgens) hetzelfde suffe leven leiden of juister lijden, zijn soms eenigen tijd bestand tegen de verleiding, maar de voorbeelden heb ik hier gezien, dat alleen 't lange verblijf of het vooruitzicht daarvan de fuseliers aan den drank bracht.

Hoe slecht het verblijf op een post werkt, kan ik 't best beoordeelen aan mezelf en de ongetrouwde collega's, die ik hier ontmoet heb. Na eenigen tijd krijgt men vlagen van lusteloosheid, lichtgeraaktheid, slecht humeur en bovendien eene ongeschiktheid tot degelijk werk. De fuseliers toonen vooral de drie eerstgenoemde eigenschappen, welke hen als ondergeschikten allicht in moeilijkheden brengen. Hierdoor wordt bij dergelijke aanvallen de jenever te hulp geroepen en deze zorgt wel voor den verderen gang van zaken. Een fuselier krijgt straf of berisping, is verontwaardigd, bedrinkt zich in de cantine, mankeert of komt dronken thuis.

Volstrekt geen bijzonder geval, maar dat hier z'n oorzaak vindt in het wanhopig uitzien naar overplaatsing en het ruim verkrijgbaar zijn van de cantine-jenever.

Het eentoonige leven is uitstekend geschikt iemand aan den drank te brengen. Toevallig gebruik ik geen sterken drank en mijn buurman collega gebruikt gewoon z'n bittertje, maar we spreken beiden soms de overtuiging uit, dat, zoo ik ook bitterde, wij onwillekeurig dikwijls onder 't praten meer zouden gebruiken dan goed was. Misschien zou alleen 't schaamtegevoel ons in den regel het te veel drinken verhinderen, daar de fuseliers ons bij het naar huis gaan allicht zouden kunnen zien.

Een fuselier kent dat gevoel niet; hij heeft niets, dat hem van het drinken afhoudt. *Het eenige*, dat men als zoodanig zou kunnen noemen, is *de straf*.

Maar hoe werkt die? Straf voor dronkenschap is mijns inziens mosterd na den maaltijd en wel, omdat geen fuselier kalm gaat zitten om zich te bedrinken, maar langzamerhand door de eerste borrels zijn kalm denkvermogen verliest en daarna, om niets meer denkend dan den borrel, zonder het te weten te veel krijgt. Uit de gegeven cijfers van straffen blijkt, naar ik meen, duidelijk, dat ze een noodzakelijk kwaad, maar geen afdoend middel genoemd mogen worden.

Niet zelden heb ik hier gezien, dat een fuselier na op 't rapport ontslagen te zijn van provoost- of cachotstraf wegens dronkenschap, omstreeks 12 uur, dus ruim 1 uur daarna, wederom beschonken uit de cantine kwam. De enkele dagen van gedwongen geheel-onthouding heeft den man meer vatbaar gemaakt en een paar borrels, die hem anders niet zouden schaden, maken hem nu onbekwaam. Het nut van de straffen is dan ook zeer betrekkelijk en lang niet voldoende om drankmisbruik voldoende tegen te gaan.

Na deze toelichtingen wil ik bespreken, wat mijns inziens gedaan zou moeten worden, als men werkelijk den jenever ernstig wil tegenwerken. Hierbij heb ik vooral 't oog op plaatsen, waar men niet alle toezicht mist op de fuseliers, die buiten de cantine hun vrijen tijd doorbrengen. Kan de man daarbuiten naar hartelust jenever krijgen, dan zal het succes daarvan niet zoo groot zijn, maar toch nooit nihil of negatief. Hoe meer bezoekers toch een clandestiene jeneververschenker krijgt, des te meer kans bestaat er, dat hij met de politie in aanraking komt.

Allereerst dan beschouw ik als *eenig afdoende* maatregel, om het jenevergebruik in de cantine tegen te gaan, „*het sluiten van de jeneverkraan gedurende de morgenuren*”.

Het zijn juist die morgenuren, zooals ik reeds aanhaalde, welke zich bijzonder tot jeneverdrinken leenen. Ik zie het goede van die vroege verstrekking niet in, het noodzakelijke evenmin, maar wel de nadeelige gevolgen er van. In 't algemeen smaakt een bittertje vóór het eten, maar wie drinkt zijn borrel na afloop? *Alleen de fuselier*. Ik geloof niet, dat dit de methode is, voorals als een bittertje eetlust opwekt en de fuselier dan hongerig tot 's middags moet rondloopen.

Hoe dikwijls komt een fuselier 's morgens niet beschonken thuis? Hoevelen komen er niet onder den invloed van jenever op 't middag-appel of de wachtparade?

Zelfs zijn er, die daarbij geheel ontbreken of reeds in arrest gesteld zijn, direct of indirect door jenever van de vervulling van hun plicht afgehouden. Met de gevolgen voor oogen, vind ik 't daarom bepaald dringend noodig in de cantine 's morgens geen sterken drank te verstrekken.

's Avonds is ook een beperking der uren gewenscht en zoo zou het bijv. meer dan voldoende zijn als één uur voor het sluiten der cantine tot een kwartier voor dat tijdstip jenever, enz., werd verstrekt, als het dan bepaald wenschelijk is een fuselier elken dag in de gelegenheid te stellen jenever te drinken.

's Middags heeft hetzelfde plaats als 's morgens. Na het eten is de borrel weer even te pas als 's morgens en kan het niet goed zijn jenever op de aardappels of rijst te gieten. De avond is veel te lang, zoodat een man al pratend met de makkers onwillekeurig meer drinkt dan goed is.

Als voornaamste middel om drankmisbruik tegen te gaan en vooral te voorkomen beschouw ik: *Het zeer beperkt en alleen 's avonds na 7 uur verstrekken van jenever in de cantines.*

Om het nadeel, aan het lange verblijf op de posten verbonden, weg te nemen en tegelijk de matige fuseliers een voordeel te geven boven de drinkers, geloof ik, dat bepalingen in den volgenden geest zeer goed zouden werken.

Allereerst een vervallen van A. O. N°. 54 van '98, § 10, punt 3.

Daarvoor in de plaats ongeveer:

Als aanvulling voor de buitenbezittingen (waarvoor geen liefhebberij bestaat) worden allereerst genomen zij, van wie bekend is, dat ze zich te buiten gaan aan sterken drank, aanhoudend mankeeren, of wel behooren tot de categorie, die mij tot voor korten tijd slechts uit de Java-Bode bekend was en lastig zijn voor sadokoetsiers, fatsoenlijke Inlandsche of Chineesche vrouwen, klontongs, enz.

Na een tweejarig verblijf op een post heeft een mindere bij goed gedrag recht op overplaatsing. (Wenschelijk zou het zijn zoo mogelijk naar een garnizoen naar keuze van den belanghebbende, terwijl bij goed gedrag een mindere zekerheid kreeg in hetzelfde verband slechts ééns op denzelfden post te komen.)

Voor elk geval van dronkenschap of misdraging in bovengenoemden geest het verblijf met drie maanden verlengen en de gunst van garnizoenskeuze te laten vervallen.

Bepalingen in dezen zin zullen meer 't voordeel doen uitkomen, dat een oppassend fuselier heeft boven een drinker, appelverzaker of straat-schender.

Een fuselier, eenmaal op een post geplaatst, ziet daar, vooral als de bepalingen reeds eenigen tijd werken of bij invoering van terugwer-

kende kracht zijn, wat hij verliest door niet goed oppassen en zich te buiten gaan aan drank.

Het groote voordeel zal vooral zijn, dat de stemming beter wordt en er niet nu en dan gekke streken worden uitgehaald, die den chef als rechter onaangename uurtjes bezorgen en de arrestantenkamers van bezoekers voorzien.

Op een tweede regeling moet ik hier wijzen, die in eene andere moet worden veranderd, wil men de fuseliers niet, zooals nu helaas soms gebeurt, dwingen jenever te drinken of stroop en limonade. Wat hij in dit geval kiest, weet ieder.

Ik heb hier 't oog op de bierzending en de bieraanvraag en ik begin met aan te nemen, dat het doel is, steeds in alle cantines bier verkrijgbaar te stellen.

Het voordeel van bier is, dat het voor hetzelfde geld 5 maal zooveel ruimte in de maag inneemt als jenever en niet half zoo slecht werkt, ja, misschien bij matig gebruik, volstrekt niet, terwijl er fuseliers zijn, die, als ze bier kunnen krijgen, geen jenever drinken.

Als bewijs, hoe slecht de verzending geregeld is, diene het volgende:

Voor 1900 waren aangevraagd voor deze cantine 29 vaten bier.

Hiervan werden ontvangen in Januari 2 vaten Princesse-bier, in Februari 2 vaten Maastrichts-bier, in Maart, April en Mei geen vat, in Juni, Augustus en October resp. 5, 7 en 4 vaten, in November weer niets, zoodat voor December alleen overblijft te ontvangen 9 vaten of wel ruim 2 maal zooveel als in de eerste 5 maanden van het jaar. Het gevolg is dan ook geweest, dat er biergebrek heeft bestaan en jenever, die altijd in voldoende hoeveelheid in voorraad is, daardoor meer gedronken werd.

Als men bovendien weet, dat Princesse-bier en Maastrichts-bier geheel verschillend van smaak zijn ('t Maastrichts is zuur), behoef ik de gebrekkige verzending niet verder toe te lichten.

Rest de aanvraag. In Augustus moet hier b.v. reeds de aanvraag bier worden verzonden voor het volgend jaar, welke geschat is naar het gemiddeld verbruik der voorafgaande vijf jaren. Daar ik de cantine wel beschouwen mag als een bierhuis, vraag ik: Welke bierhuishouder zou er ook maar een oogenblik over denken:

1°. Zijn aantal vaten bier, voor het nog niet begonnen jaar, in Augustus aan de brouwerij te bestellen.

2°. De verzending der soorten, enz., aan haar over te laten, zoodat die naar willekeur kan plaats hebben.

Al wist hij, dat hij geen verandering in het aantal van zijn bezoekers zou zien, geloof ik niet, dat hij ooit tot dergelijke maatregelen zou overgaan. De mindere militair zou er mee gebaat zijn, als het bier per kwartaal en geheel naar schatting door de officieren-commissarissen door de cantines kon worden aangevraagd.

Bij aankomst der vaten uit Holland zou de bestemming op de vaten kunnen worden vermeld vóór de weging, daar het toeval misschien anders

volle vaten aanhoudt en andere met bierverlies naar de posten zendt.

Het laatste heeft, meen ik, de aandacht reeds getrokken, waarom aantekening wordt gehouden van de gewichten der vaten bij aankomst ter plaatse en van 't ontstane bierverlies.

Hiermede sluit ik mijn voorstellen tot het tegengaan van drankmisbruik.

Er zijn misschien wel lezers, wien het onbegrijpelijk is, dat de eerste maatregel, als die dan zoo goed zal werken, te Sintang zelf niet is toegepast.

Ik kan dan zeggen, dat dit niet mogelijk is, ten eerste, omdat de A. O. omtrent de cantines daartoe geen recht geeft en ten tweede, omdat noodzakelijke uitgaven moeten worden gedaan, die alleen bekostigd kunnen worden uit winst op jenever.

Het is jammer, maar het is waar!

Enkele uitgaven kan ik noemen:

Het reglement op de cantine nakomend, werd hier voor \pm f500 een gamalang gekocht voor de Inlandsche militairen, *die zoogoed als geen cent in de cantine brengen*.

In opvolging van een schrijven van den Gew. Mil. Com^{dt}. werd hier een jenevervat met jenevermeter aangeschaft, beide zaken, waarvan de cantine alleen voordeel heeft. Dit kostte ruim f 200.—

Een bestelling schermgereedschappen voor verplicht schermen is onderweg; deze kost bijna f 100, terwijl de noodzakelijke schermgereedschappen nog niet behoorlijk in orde zijn, met name b.v. de geweren nog geen schuifbajonetten hebben.

Bovendien wordt ter opluistering op feestdagen aan de minderen, ook de Inlanders, uit de cantinefondsen iets extra's verstrekt, hetgeen dan ook zou vervallen.

Ik wijs nog op § 182 van het schietvoorschrift en wel op de woorden „meest mogelijken luister (militairen luister)” en „feestdag”. De cantinefondsen, dus de jeneverwinsten, zijn daarbij onontbeerlijk.

Het zal ieder duidelijk zijn, dat hogere machten dan de plaatselijk militair commandant alleen in staat zijn om werkelijk drankmisbruik tegen te gaan.

Voor ik eindig, wil ik nog eens in 't algemeen ons Indisch garnizoens-cantinestelsel beschouwen.

De algemeene, gerechtvaardigde klacht is: „de Europeesche mindere heeft geen thuis, waar hij zijn vrijen tijd aangenaam kan doorbrengen”.

Dit zou zeer goed anders kunnen zijn.

Hier moet een fuselier, die thuis wil blijven, genoeg nemen met de chambrée, waar hij, vermits geen geschikt dagverblijf bestaat, te midden van kribben en geweerreken op een bank aan een langen tafel kan zitten bij niet al te helder licht, of wel op een krib dicht bij de lamp, met z'n hoofd aan het voeteneinde liggend, wat lezen. Schoon water is het eenige, dat hij daarbij kan drinken.

Niemand zal willen ontkennen, dat een soldatenchambrée een onaangenaam lokaal is om z'n vrijen tijd door te brengen.

Wil de man ook maar een glas bier of stroop drinken, of een sigaar koopen, dan moet hij zich in serge uniform kleeden, soms zelfs in groot tenue, om in de cantine zijn dorst te kunnen lesschen. In vele garnizoenen staan de cantines in de onmiddellijke nabijheid der kampementen, maar behooren zij tot het garnizoen, waarom de man alleen in dagelijksch tenue daarheen mag gaan en binnen 't gebouw ook zoo gekleed moet blijven. De omgeving lokt hem dikwijls tot zitten (wat hij allicht zal doen, daar de consumptie in de cantine moet worden genuttigd) en wel langer dan zijn plan was, waardoor het in den regel niet blijft bij één glas bier of stroop.

Was de cantine een lokaal of gebouw, waar men gezellig bijeen zit en, onder een glas bier, limonade of stroop, dan wel een kop koffie of thee drinkend, een of ander spel speelt, een boek leest, of wel wat zit te praten zonder in alle hoeken gehoord te worden, dan zou het niet kwaad zijn den fuselier op deze wijze tot bezoek te dwingen. De toestand is nu geheel anders.

Daarin is verbetering te brengen, als de cantine zoo dicht bij 't kampement ligt als b. v. hier, nl. door de bezoekers zelf.

Als men 't bezoek kon aanmoedigen door de moeilijkheden, daaraan verbonden, te verminderen, zou spoedig een beter gehalte der fuseliers in de cantine komen en daardoor het geheel een ander aanzien krijgen.

Ik denk hierbij terug aan de Hollandsche cantine. Die staat in 't kampement. Een man, die iets wil gebruiken, doet zijn jas of werkkieel aan en gaat in werkbroek op pantoffels daarheen. Hij is thuis en denkt er niet aan zijn vrijen avond op de chambrée door te brengen, als werkzaamheden hem daartoe niet dwingen. Een blik in een cantine daar en in een Indische cantine hier doet ieder dadelijk zien, dat de Hollandsche soldaat „thuis” en de Indische fuselier „uit” is.

Zou het werkelijk niet mogelijk zijn, dat de fuselier in slaapbroek en kabaja op pantoffels z'n glas bier drinkt en de cantine zooveel mogelijk bij 't kampement wordt gerekend?

Ik geloof, dat eene degelijke vergelijking van de garnizoens- en de korpscantine duidelijk het groote voordeel van de laatste boven de eerste soort zou doen zien.

Het voordeel van 't laatste stelsel is, dat dagverblijven overbodig waren en militaire tehuizen en dergelijke in 't belang van den fuselier volstrekt geen subsidie of tegemoetkoming noodig hadden.

De cantine zou dan de huiskamer voor den fuselier worden, de aandacht, werkkrachten en vooral 't geld zou in één richting kunnen worden aangewend en wel in 't belang van alle mindere militairen van ons Indisch leger.

Vooral heb ik 't oog hierbij op 't geld, dat, zooals ik onlangs las, aan militaire tehuizen of dergelijke voor 1901 is toegestaan, nl. de niet onbelangrijke som van f8000.

Zoolang de cantines nog jenever moeten verkoopen om zich staande te kunnen houden, vind ik het (zeer zacht uitgedrukt) innig jammer,

dat zuster-inrichtingen, door particulieren gesticht, zooveel geldelijken steun krijgen.

Ik spreek hierbij ten slotte de hoop uit, dat het Indische leger binnen niet al te langen tijd zooveel eenigszins mogelijk korpscantines moge bezitten, waaraan dan ook alle krachten zullen worden besteed, en dat alle inrichtingen als dagverblijven, militaire tehuizen, enz., zullen verdwijnen, of uitsluitend aan particulieren zullen worden overgelaten.

Sintang.

P. H. VAN RIJN,
Eerste-Luitenant der Infanterie.

Het testamentum militare.

Het heeft meermalen de aandacht getrokken van den schrijver dezer regelen, dat de meeste officieren, die hij het voorrecht heeft te kennen, groote verbazing aan den dag legden, als zij vernamen, dat zij voor het geval zouden kunnen komen te staan, „een testament te moeten maken”; — deze uitdrukking bedoeld in dien zin, dat de officier de ambtenaar zou zijn, die het testament zou moeten redigeeren en in den bepaalden vorm opschrijven, wanneer hij tot het doen van eenen dergelijken dienst werd geroepen.

In den regel volgde dan de openhartige verklaring: „Ik zou er geen weg mee weten; — ik heb er geen verstand van”. En toch zegt artikel 993 van het Burgerlijk Wetboek: „In tijd van oorlog kunnen de krijgslieden en andere personen, tot de legers behoorende en zich in het veld of wel in eene belegerde plaats bevindende, hunnen uitersten wil maken ten overstaan van eenen officier, welke ten minste den graad van luitenant heeft, en in tegenwoordigheid van twee getuigen”.

De niet algemeene bekendheid in militaire kringen, van deze wetsbepaling, voert mij tot de vermetelheid, in een militair tijdschrift plaats te vragen voor de navolgende beschouwingen omtrent testamenten, beschouwingen, alleen bedoeld als verband met boven vermeld militair testament en die dus geenszins willen trachten door te gaan voor eene volledige studie over uiterste willen in het algemeen.

Een testament of uiterste wil dan is eene acte, waarin iemand verklaart wat hij wil, dat na zijnen dood zal geschieden.

In den regel hebben de menschen, speciaal de jonge gezonde, er een heiligen afschuw van, hunne gedachten met zulke overwegingen bezig te houden; — er wordt als doodoener aangevoerd: mijne bezittingen komen na mijn overlijden wel in handen van de rechthebbenden; — het maken van een testament wordt nagelaten en veel blijkt later onge-regeld, wat wel eens dringend regeling behoeft zou hebben.

Het is een vrij algemeen geldend dwaalbegrip, dat in een testament alleen beschikkingen over het vermogen kunnen worden gemaakt; zeer belangrijke andere zaken kunnen bij testament worden geregeld, al moet erkend worden, dat in den regel de beschikkingen betrekking hebben op het vermogen.

Het zij mij vergund hier eenige der meest voorkomende beschikkingen

na te gaan en daarbij eenige opmerkingen te maken over het al of niet geoorloofde van sommige bepalingen:

1. Benoeming van eenen raadsman.

Zoolang kinderen hunne beide ouders nog bezitten staan zij onder ouderlijke macht; overlijdt een der ouders dan staan zij onder voogdij, doch van rechtswege wordt die voogdij uitgeoefend door de(n) langstlevende, onverschillig of deze de vader of de moeder blijkt te zijn. Tot zoover is de rechtspositie van den man en van de vrouw, met betrekking tot de voogdij over de eigen kinderen, precies gelijk ¹⁾, en voor beiden wordt later eenen toezienden voogd benoemd. De vrouw heeft echter boven den man dit voorrecht, dat zij zich van die voogdij kan ontslaan, indien zij zich niet hiertoe in staat voelt.

Bestaat bij den man de gedachte, dat zijne vrouw, weduwe geworden, de belangen der kinderen niet goed kan beoordeelen, dan heeft hij de bevoegdheid bij testament der moeder-voogdesse eenen bijzonderen raadsman toe te voegen, zonder wiens toestemming zij geene daad, de voogdij betreffende, zal mogen verrichten.

Ik persoonlijk voel zeer weinig voor de gedachte, de voogdesse, die toch al geene belangrijke daden doen kan zonder den toezienden voogd, nog zooveel meer aan banden te leggen; doch misschien is het in sommige gevallen wenschelijk.

Het wil mij echter voorkomen, dat er evengoed reden zou kunnen bestaan om aan de vrouw het recht toe te kennen, bij testament eene dergelijke voogdij-curatele in het leven te roepen.

Van veel meer belang dan de benoeming van eenen raadsman is:

2. Aanwijzing van eenen voogd.

Zooals boven reeds nader is uiteengezet, acht de wet de belangen van de halve wees het best bewaard bij de(n) langstlevende der ouders, alles behoudens de benoeming van eenen toezienden voogd.

Zoo'n toeziende voogd kan echter niet veel beginnen in ons recht,

¹⁾ Veel wordt er gedebatteerd over het onrecht, dat de vrouw niet benoemd mag worden tot voogdesse over anderer kinderen; — ik gun haar dat voorrecht gaarne, en desnoods zou ik het aan haar alleen wel willen toekennen, want ik beschouw het als een zware verantwoordelijke plicht, waarnaar ik niet zoo bij uitstek nieuwsgierig zou zijn.

De nog niet in werking gestelde wet echter van 6 Febr. 1901, omtrent ouderlijke macht en voogdij brengt verandering.

Voortaan kunnen vrouwen, evenzeer als mannen, tot de voogdij worden geroepen, — alleen bestaat nog deze courtoisie, dat vrouwen niet verplicht zijn eene voogdij aan te nemen.

De bevoegdheid van de moeder, om zich van de voogdij over hare eigene kinderen te doen ontslaan, vervalt echter.

De bevoegdheid van den man, tot benoeming van eenen raadsman, vervalt.

De macht van den toezienden voogd wordt belangrijk grooter, dan tot dusverre, door de meerdere preventieve middelen die hij zal kunnen nemen, om de minderjarigen voor schade te vrijwaren.

vooral niet bij voogdij van de(n) langstlevende der ouders; — een toeziende voogd is een remtoestel in de voogdij, een passieve kracht, iemand, die alleen door obstructionisme de al te groote vrijheid van den voogd kan tegengaan.

Elke actieve kracht echter gaat uit van den voogd.

Blijft nu een minderjarig kind geheel ouderloos achter, dan wordt in zijne belangen voorzien door den kantonrechter, die, gehoord de bloed- en aanverwanten, eenen voogd benoemt.

Nog beter echter dan aan den kantonrechter, voorgelicht als boven vermeld, acht de wet de beoordeeling, wie nu wel de aangewezen persoon is, die, zoowel op geestelijk als op materieel gebied de leidende kracht voor den minderjarige zal zijn, geplaatst bij de ouders van het kind; zij zijn het, die het best met de karakter-eigenschappen van het kind op de hoogte kunnen zijn; — zij zullen het best kunnen beslissen, wiens geestelijke leiding zich het best bij de hunne aansluit; — zij bevroeden vaak met vrij groote nauwkeurigheid, dat de meeste sympathie voor hen zelve en hunne kinderen niet juist bij de naaste familie gezocht moet worden. En daarom dan ook kent de wet aan de(n) langstlevende der ouders het recht toe in de voogdij te voorzien, voor het geval het kind ook deze(n) laatste(n) zijner ouders mocht verliezen.

Eene dusdanige benoeming van eenen voogd kan geschieden bij testament.

3. Benoeming van bewindvoerders.

Het is mogelijk, dat men wel geneigd zou zijn iemand eenig voordeel uit de nalatenschap te bespreken, terwijl men toch het beheer van het vermogen niet aan den bevoordeelde of diens wettelijke vertegenwoordiger toevertrouwt; een paar voorbeelden mogen dit verduidelijken: Iemand wil aan een minderjarige iets nalaten van zijn vermogen, doch trekt de goede trouw of de financieele- en beheerderstalenten van den vader of den voogd in twijfel; — iemand legateert aan een ander het vruchtgebruik van iets, doch acht den verkrijger niet in staat zelf die vruchten te winnen; — en meer dergelijke.

In al die gevallen kan de erfflater het nagelaten goed stellen onder beheer van eenen derde, in de wet bewindvoerder geheeten; dit beheer wordt dan in den regel ingericht voor den tijd en op de wijze door den erfflater aangegeven, b.v. gedurende de minderjarigheid, of gedurende een bepaald aantal jaren, of gedurende het leven van den ingestelden erfgenaam.

(Hierbij dient te worden opgemerkt, dat de bevoegdheid, om op deze wijze het goed vast te zetten, niet onbepakt is.)

4. Benoeming van uitvoerders van uiterste wilsbeschikkingen.

Zooveel hoofden, zooveel zinnen! Dit komt maar al te vaak uit bij de verdeling van erfenissen, vooral wanneer er legaten zijn gemaakt aan vreemden of aan stichtingen en dergelijke, waardoor men vele erfgenamen krijgt die teleurgesteld zijn door de besnoeiing van de massa, die zij reeds zoogood als zeker dachten te bezitten; — ook komt het voor, dat niet alle erfgenamen direct aanwezig zijn en de erfflater denkt, dat

het bestaan van iemand, die de belangen van *alle* erfgenamen behartigt, zijn nut kan hebben.

In deze gevallen, — om de legaten op regelmatige wijze uitgekeerd te krijgen, — om alle zaken te regelen, de begrafenis, de oproeping der erfgenamen, de inventarisatie van den boedel, de betaling van schulden en het innen der vorderingen, het verkoopen der roerende goederen, in een woord, om alles te doen wat de liquidatie der nalatenschap kan vergemakkelijken en de zekerheid, dat alles eerlijk naar de bedoelingen des erflater zal toegaan, vergrooten kan, benoemt de erflater eenen executeur testamentair, die verplicht is voor dit alles zorg te dragen op de wijze, nader bij de wet omschreven, en onder gehoudenheid, aan de erfgenamen rekening en verantwoording te doen.

Hij, die een testament maakt, waarbij een uitvoerder van eenen uitersten wil wordt benoemd, doet wel aan dien executeur de macht te verleenen, alle goederen der nalatenschap (of wel een bepaald gedeelte daarvan, als de aard van het uit te voeren testament dat meebrengt) in bezit te nemen, de schulden te betalen en verder alles te doen wat de wet hem oplegt en toelaat.

5. Beschikkingen over het vermogen.

Velerlei zijn de beschikkingen van dezen aard; — in 't algemeen kan men aannemen, dat iemand met zijn vermogen kan doen wat hij verkiest en ook in de beslissing, wie na zijnen dood dat vermogen zal bezitten, geheel vrij is.

De wet maakt alleen beperkingen in die beschikkingsbevoegdheid ten behoeve van erfgenamen in de rechte lijn en wel:

A. Voor de rechte neerdalende lijn (kinderen, kleinkinderen, enz.).

Deze hebben aanspraak:

a. wanneer er één kind is op de helft,	} alles van wat zij geërfd zouden hebben, indien er geen testament geweest ware.
b. wanneer er twee kinderen zijn op twee derde,	
c. wanneer er drie of meer kinderen zijn op drie vierde,	

B. Voor de rechte opgaande lijn (ouders, grootouders, enz.).

Deze hebben aanspraak:

altijd op de helft van wat zij geërfd zouden hebben, indien er geen testament geweest ware.

De wet regelt de bijzondere wijze tot het bepalen van de hoegrootheid der nalatenschap, indien dit wettelijk erfdeel, in de wandeling „legitieme portie” of kortweg „legitieme” genaamd, moet berekend worden.

Het komt mij niet gewenscht voor hierover breder uit te weiden, daar deze kwesties eerst later, na het overlijden op het tapijt komen; — benadeelt een bestaand testament een legitieme, dan geeft zulks aanleiding tot eene actie tot inkorting of vermindering der beschikking ten behoeve van den benadeelde.

Het doel echter, dat ik mij voorstelde, was, te spreken over het tot stand brengen van eene acte van uitersten wil, zoodat het gevolg van

een bestaand wettelijk recht tot inkorting, waartegen (gelukkig!) door een testament toch niets kan worden gedaan, gevoegelijk buiten bespreking kan blijven.

De beschikkingen over het vermogen worden verdeeld in twee hoofdsorten.

A. Erfstellingen en

B. Legaten.

Erfstellingen zijn beschikkingen, waarbij iemand wordt ingesteld tot erfgenaam van het geheele vermogen of van een evenredig gedeelte daarvan.

Gevolg is, dat men niet alleen recht heeft op alle baten (of het evenredig deel daarvan), doch dat men daartegenover ook belast is met de schulden der nalatenschap (casu quo het evenredig deel).

Daarenboven drukken op den erfgenaam zekere verplichtingen, de liquidatie der nalatenschap betreffende, enz.

Iemand, die tot erfgenaam wordt benoemd, doet dus wijs, alvorens die hoedanigheid aan te nemen, zich eerst op de hoogte te stellen van den staat der nalatenschap, waartoe de wet ook al weer een rechtsmiddel aan de hand doet (aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving).

Een legaat evenwel is de beschikking waarbij de erfflater aan iemand een zeker bijzonder stuk goed uit zijne nalatenschap toekent, of wel zekere goederen van eene bepaalde soort, een geldsom of een vruchtgebruik. Zoo kan men legateeren b.v. een huis of een paard, of alle roerende goederen, of alle levende have, of duizend gulden, of wel het vruchtgebruik van de geheele nalatenschap, van een evenredig deel van de nalatenschap of van een geldsom.

Volgens de wet is de vruchtgebruiker bij den aanvang van zijn recht verplicht zekerheid te stellen voor de goede oplevering van de goederen, tot het vruchtgebruik behoorende, zoodra dat vruchtgebruik zal zijn geëindigd.

De erfflater heeft echter de bevoegdheid, hem van deze verplichting te ontslaan; — ligt dit dus in de bedoeling, dan dient dit uitdrukkelijk in het testament vermeld te worden b.v.: „Ik legateer aan A. het vruchtgebruik, levenslang, van de helft mijner nalatenschap, en onthef hem van de verplichting om deswege zekerheid te stellen”.

Een legataris van een bepaald omschreven zaak, of eene bepaalde categorie van zaken, kan dus in den regel reeds dadelijk zien of het voor hem geraden is zijn legaat te aanvaarden; — eventueele lasten immers moeten bij de beschikking zijn uitgedrukt.

De legataris heeft het recht, van den erfgenaam afgifte van het legaat te vorderen; — het eenige onderzoek, dat hij heeft in te stellen is, naar de hoedanigheid van de gelegateerde zaak en de hoegrootheid van een eventueel hem opgelegden last —; met de schulden van den erfflater heeft hij evenwel niets te maken.

Is er in eene nalatenschap sprake van menschen, die aanspraak hebben op eene legitieme (legitimarissen) en wil de testateur een bepaald stuk goed uit zijne nalatenschap legateeren zonder gevaar te loopen de

legitieme te benadeelen, dan legateert men zulk een stuk goed onder den last om contanten aan de nalatenschap te betalen b.v.:

„Ik legateer aan A mijn huis te K met daarbij behoorenden grond, „groot te zamen ongeveer 2 HA., zulks onder den last om binnen 3 „maanden na mijn overlijden aan mijne erfgenamen in contanten uit te „keeren eene som van 10.000 gld.”, of wel: „om aan mijne erfgenamen „uit te keeren de waarde, daaraan toe te kennen door drie deskundigen, „daartoe door den kantonrechter te 's Gravenhage te benoemen.”

Men voorkomt op die wijze, dat door de erfgenamen misbruik wordt gemaakt van de bijzondere geschiktheid, die een bepaald stuk goed voor een bepaald persoon kan hebben.

Verder in te gaan op de beschikkingen over het vermogen zal wegens de groote verscheidenheid in de bedoelingen van erflaters niet wel gaan; ieder bepaald geval moet die bedoelingen uitwijzen; en dan zal het voldoende zijn, als men de vermelde groote onderscheidingen in het oog houdt.

Ik heb gemeend, dat ik dit zeer vluchtig overzicht over den aard der beschikkingen noodzakelijk moest doen voorafgaan aan mijne beschouwingen over den aard van het testament, d. i. de acte, waarin dergelijke beschikkingen gemaakt worden.

Vóór alles zij aanbevolen, dat hij, die een testament redigeert, streeft naar eene sobere, duidelijke Nederlandsche verklaring van den wil des erflaters; elke omhaal van woorden of omschrijving van drijfveeren, die tot de beschikking hebben geleid, moet liefst vermeden worden; men bepale zich tot de feiten. Het „waarom” is door den erfflater bij zich zelve al overwogen; laat hem dit voldoende zijn.

Want iedere onnoodige vermelding van beweegredenen, of wat ook, kan later aanleiding geven tot bespiegelingen over de juistheid van die begrippen of over strijd van die beweegredenen met de wet of met de goede zeden.

Mijns inziens staat voorop de wil van den erfflater om iemand te bevoordeelen, voor wien hij sympathie koestert; en nu is het zeker, dat sommige menschen al om zeer vreemde en ons soms misschien zelfs min of meer onbegrijpelijke redenen hun sympathie plaatsen.

De taak van hem, die een testament redigeert, is echter in mijne oogen in de eerste plaats, te zorgen dat des erflaters bedoelingen worden uitgevoerd, ten minste dat eene bepaalde inrichting van- of omschrijving in het testament de uitvoering van dien uitersten wil niet in den weg staat.

En daarom nogmaals: wees sober en duidelijk.

Vermeld zij hier nog even:

dat vermelding van eenige beweegredenen (hetzij waar of valsch), *die strijdt met de wet of met de goede zeden*, een testament nietig maakt;

dat vermelding van een valsche beweegreden (dus zonder strijd met de wet of goede zeden) op zichzelf het testament niet nietig maakt; die beweegreden wordt voor niet geschreven gehouden, tenzij uit den uitersten wil blijken mocht, dat de erfflater de beschikking niet zou hebben gemaakt,

indien hij van de valsheid der beweegreden had kennis gedragen; dat *voorwaarden*, die onverstaanbaar of onmogelijk zijn, of die met de wetten of goede zeden strijden, voor niet geschreven worden gehouden, (dus, dan blijft de beschikking bestaan);

dat zooveel mogelijk bestaande beschikkingen worden uitgevoerd, zoodat, wanneer eene niet beslist herroepen beschikking naast eene volgende nog maar eenigszins bestaanbaar kan worden geacht, beide worden uitgevoerd.

Zoolang mogelijk moet er dus gepast en gemeten worden om tot bestaanbaarheid der beschikkingen naast elkaar te concluderen.

Zelfs een leek voelt, dat dit alles een zeer dankbaren grond kan opleveren voor welig tierende processen en zulks juist na den dood des erflaters, zoodat er niets meer toegelicht of verbeterd kan worden.

Juist nu het voorkomen van processen is de schoone taak van hem, wien de redactie van eenen uitersten wil is toevertrouwd.

Men informeere dus eerst of de erflater reeds vroeger een testament maakte en of hij wil dat de toen gemaakte beschikkingen blijven bestaan; — zoo neen, dan late men hem eerst verklaren in het testament: „Ik herroep alle vroeger door mij gemaakte uiterste wilsbeschikkingen”.

Zoo ja, dan is het wellicht het beste er over te zwijgen, omdat de officier, te wiens overstaan een testament wordt gemaakt, door den eigenaardigen toestand te velde, in den regel niet in staat zal zijn van den inhoud van dat vroeger gemaakte testament kennis te nemen; in zoo'n geval kan men veel verknoeien, daar elke vermelding allicht onjuistheden kan bevatten. Kan men er wel kennis van nemen (de testateur kan b.v. een afschrift van zijn vroeger testament bij zich dragen), dan is eenige examinatie van dat stuk gewenscht en kan men b. v. beginnen:

„Met instandhouding van mijn uitersten wil bij acte den . . . verleden „voor notaris Y . . . legateer ik . . . enz.”

Men zij echter indachtig, dat eventueele vodjes papier, die de erflater mocht hebben bekrabbeld, geene testamenten zijn, zelfs al mochten ze in tegenwoordigheid van getuigen opgemaakt of van groote zegels voorzien zijn.

Een waar testament kan in gewone omstandigheden alleen door tusschenkomst van eenen notaris worden opgemaakt; of dit is geschied, is aan den vorm van het stuk zichtbaar.

In de eerste plaats komt daarna aan de orde de vraag: Wie mag eenen uitersten wil maken?

Ieder mag een testament maken, mits hij zijne verstandelijke vermogens bezitte en den ouderdom van achttien jaren hebbe bereikt, of vóór zijn 18^e jaar meerderjarig mocht zijn geworden (door huwelijk).

Aangezien krijgslieden allen hunne verstandelijke vermogens voldoende moeten bezitten en dit vóór de inlijving is onderzocht, kan ik over de kwesties, die daarover in de burgerlijke maatschappij bestaan, zwijgen

en bepalen: alle krijgslieden, die 18 jaar zijn of eerder meerderjarig, kunnen bij uitersten wil beschikken.

Het is verder noodig, dat de erfflater uit vrijen wil beschikt; is een testament gemaakt tengevolge van dwang, bedrog of arglist, zoo is het nietig.

Dat de erfflater behoorlijk in staat moet zijn, zijnen wil duidelijk te maken, is natuurlijk; hij moet bij zijn zinnen zijn, d. i. geen besliste wartaal spreken (hetgeen b.v. zou kunnen gebeuren bij iemand, die in een wondkoorts-delirium terneder lag).

In de tweede plaats van belang is:

Wie kan uit kracht van den uitersten wil iets genieten? Als algemeen principe neme men aan, dat ieder, die op het oogenblik van het overlijden van den erfflater bestaat, bevoegd is, uit een testament voordeel te genieten.

Deze bevoegdheid is in het belang van legitimarissen eenigszins beperkt, zooals wij boven hebben gezien; dit is dus eene beperking, die gevolg is van de familieverhoudingen van den erfflater; de handelende persoon wordt hierdoor aan banden gelegd (casu quo worden de gevolgen van eene daartegen gemaakte beschikking ingekort).

Ter wille van de volledigheid zij hier nog opgemerkt, dat natuurlijke doch wettelijk erkende kinderen, wanneer zij met echte kinderen tot de nalatenschap hunner ouders geroepen worden, krachtens testament niet meer mogen genieten dan de wet hun toekent en dat een gelijksoortige bepaling is gemaakt ten opzichte van tweede echtgenooten, indien de hertrouwde echtgenoot kinderen uit een vroeger bed heeft.

De persoon van den ingestelden erfgenaam of legataris kan echter ook jegens den erfflater in zoodanige betrekking staan, dat deze erfgenaam of legataris wegens die, hem zelven aanklevende eigenschap onbevoegd is uit het testament voordeel te genieten.

De wet heeft n.l. willen tegengaan dat zij, die verondersteld kunnen worden op eenen testateur, juist in diens zwakke oogenblikken, invloed te kunnen uitoefenen, van dien invloed te eigen bate misbruik zouden maken.

Zoo kan een minderjarige geene beschikking maken ten voordeele van zijnen voogd, indien die voogd niet is een bloedverwant in opgaande linie; — zelfs mag een meerderjarige niet eene zoodanige beschikking maken ten voordeele van zijnen gewezen voogd, die hem niet in opgaande linie bestaat, zoolang de voogdij-rekening niet is afgelegd en gesloten.

Ook ten voordeele van leermeesters, gouverneurs of gouvernanten, die met hen samenwonen, of van onderwijzers of onderwijzeressen bij welke zij in de kost zijn besteed, mogen minderjarigen geene beschikkingen maken anders dan tot belooning van gedane diensten; in dit geval wordt de hoegrootheid van het vermogen des minderjarigen zoowel als de omvang der gepraesteerde diensten in aanmerking genomen voor de beoordeeling van de al- of niet-geldigheid van het legaat.

Op dezelfde wijze zijn uitgesloten geneesheeren, heelmeeesters, apothekers en andere personen, de geneeskunde uitoefenende, welke iemand gedurende de ziekte, waaraan hij overleden is, bediend hebben, zoomede de

bedienaars van den godsdienst, die hem gedurende die ziekte hebben bijgestaan.

Verder kunnen overspelers of overspeelsters en hunne medeplichtigen uit elkanders uitersten wil geen voordeel genieten, mits vóór het overlijden bij rechterlijk gewijsde van het overspel gebleken zij.

Ten slotte beschermt de wet het vermogen van den erfflater tegen de aanslagen van hen, die te na aan het testament, de acte als zoodanig, staan; de wet heeft willen voorkomen, dat de menschen, die het stuk maken of bewaren in de verleiding zouden komen, de acte te vervalschen; daarom is er bepaald, dat noch de notaris, ten wiens overstaan een testament is verleden, noch de getuigen, die bij de acte hebben moeten dienen, uit de bepalingen, bij die acte gemaakt, eenig voordeel kunnen genieten.

Beschikkingen, gemaakt ten voordeele van eenig persoon, die om een der boven vermelde redenen niet bekwaam is om te erven, zijn nietig, zelfs als die beschikkingen mochten gemaakt zijn op naam van een tusschenbeiden komenden persoon.

Voor tusschenbeiden komende personen worden gehouden: de vader, de moeder, de kinderen en afstammelingen en de echtgenoot van hem, die om eenige reden tot erven niet bevoegd is.

Ik heb gemeend deze algemeene opmerkingen over den aard van het testament te moeten maken, alvorens op den vorm neer te komen.

Omtrent dezen vorm bestaan vrij nauwkeurig omschreven voorschriften.

Nu bestaan er mannen, die willen demonstreeren, dat op militaire- en verdere noodtestamenten de bepalingen omtrent den vorm der acte niet in alle gestrengheid behoeven te worden toegepast.

Ik acht dit stuk minder geschikt om daarin het voor en tegen van zulke beweringen te ontvouwen.

Genoeg zij hier de opmerking, dat ik het met zoodanige meening volstrekt niet eens ben; integendeel — ik acht het testament onderworpen aan alle formaliteiten. Het voorrecht van den militair in oorlogstijd is, dat hij niet behoeft te wachten op de komst van den aangewezen ambtenaar; ten behoeve van den militair is, blijkens het aan het hoofd van mijne beschouwingen geciteerde wetsartikel, de officier de bevoegde ambtenaar; doch die ambtenaar moet zich dan ook onderwerpen aan de bestaande voorschriften.

Voor de in art. 993 B.W. bedoelde openbare testamenten zijn de volgende voorschriften vastgesteld:

Geen testament mag bij dezelfde acte door twee of meer personen worden gemaakt; dus: zooveel testateurs, zooveel acten. Vroeger waren hier wederkeerige testamenten mogelijk, waarbij twee personen bij dezelfde acte ten behoeve van elkander beschikkingen maakten; dit is thans afgeschaft.

De uiterste wil dan, moet verleden worden ten overstaan van eenen notaris en in tegenwoordigheid van twee getuigen. De notaris moet den wil des erflaters, zooals die zakelijk aan hem door den erfflater is opgegeven, in duidelijke bewoordingen schrijven of doen schrijven.

Indien de opgave buiten de tegenwoordigheid der getuigen is gedaan en het opstel door den notaris is gereed gemaakt, moet de erflater, alvorens de voorlezing daarvan geschiedt, zijnen wil nader zakelijk, in tegenwoordigheid der getuigen, opgeven.

Daarna zal, in tegenwoordigheid der getuigen, de uiterste wil door den notaris worden voorgelezen en na die voorlezing door hem aan den erflater worden afgevraagd of het voorgelezene zijnen uitersten wil bevat.

Indien de uiterste wil in tegenwoordigheid der getuigen is opgegeven en terstond in geschrift is gebracht, zal gelijke voorlezing en afvraging in tegenwoordigheid der getuigen geschieden.

De acte moet vervolgens door den erflater, den notaris en de getuigen worden ondertekend.

Indien de erflater verklaart, dat hij niet kan onderteekenen, of indien hij daarin verhinderd wordt, moet ook die verklaring en de oorzaak der verhindering in de acte worden vermeld.

Van de nakoming van alle deze formaliteiten moet uitdrukkelijk in de acte van uitersten wil worden melding gemaakt.

Ziedaar de bestaande wettelijke voorschriften; wanneer men nu in plaats van „notaris” het woord „officier” leest, heeft men de vereischen van het militaire testament. Tot getuigen moet men roepen manlijke meerderjarige ingezetenen van het koninkrijk, de taal verstaande waarin de uiterste wil is gesteld.

Tot getuigen kunnen echter niet worden genomen erfgenamen of legatarissen, noch derzelve bloedverwanten of aangehuwden tot in den vierden graad ingesloten. Dus: degeen, die bij het testament bevoordeeld wordt, noch diens werkelijke of aangehuwde nabestaanden tot den vierden graad (d. i. inclusief neef en nicht = ooms kinderen) mogen getuige zijn.

Verder mogen niet tot getuigen worden genomen, zij die den notaris (officier) te na staan, als zoodanig zijn uitgesloten de naaste familie; — er bestaat kwestie over hoe ver dit kan worden getrokken; — daarenboven wordt voor notarissen de bepaling aangevuld door de notariswet, aan welks voorschriften de officier in geen geval gebonden is; de plichten van den officier zijn alleen uit het burgerlijk wetboek bekend.

Hieruit zou men kunnen concludeeren, dat alleen bloedverwanten in den tweeden graad (zoons, kleinzons en broeders) van den officier zouden zijn uitgesloten en dat voor het bezigen tot getuige van aanverwanten (schoonzons, zwagers, euz.) geenerlei verbodsbepaling bestaat.

Voorzichtig acht ik evenwel zoo mogelijk al die bloedverwanten en aangehuwden tot den vierden graad ingesloten te vermijden en twee totaal vreemde getuigen te requireeren, die aan de overige gestelde vereischen voldoen.

Verder zijn als getuigen uitgesloten de huisbedienden der officieren; daaronder valt m. i. niet de in de kazerne verblijf houdende oppasser, doch wel een eventueel inwonende koetsier, rij- of huisknecht.

De burgerlijke wet laat zich niet duidelijk uit over bloedverwanten van den erflater (door de notariswet zijn deze, tot den derden graad

ingesloten, onbevoegd verklaard); nu zou men kunnen demonstreeren, dat bij het militair testament de broeder van den testateur wel zou mogen getuigen, mits hij slechts geen erfgenaam was, noch bij de wet, noch bij testament; — ook in deze moet ik echter elke onnoodige tour de force ontraden.

De getuigen moeten in elk geval onderteekenen; iemand die de schrijfkunst niet verstaat kan daarom in 't algemeen niet als getuige worden genomen; ten aanzien echter van deze noodtestamenten is de gunstige bepaling gemaakt, dat men desnoods met onderteekening van éénen der getuigen kan volstaan; evenwel moet van deze verklaringen der betrokken personen, dat zij niet kunnen schrijven of belet worden te teekenen, zoomede van de oorzaak van het beletsel, in de acte uitdrukkelijk worden melding gemaakt.

Onderteekening echter door den officier, voor wien de acte verleden wordt, en door minstens éénen der getuigen, is noodzakelijk; zoodat dus b.v. geen testament kan worden verleden voor eenen officier, die zelf verhinderd is de acte te onderteekenen.

De militaire testamenten hebben echter hun kracht verloren, indien de erfflater komt te sterven zes maanden nadat de oorzaak, waarom het in dezen bijzonderen vorm is opgemaakt, heeft opgehouden te bestaan.

In de notariswet en andere wetten zijn nauwkeurige voorschriften opgenomen, die de notarissen verplichten dergelijke voor hen verleden acten te bewaren, zoodat het oorspronkelijk altijd onder den openbaren ambtenaar berust en de belanghebbenden niet dan afschriften daarvan in handen krijgen.

Omtrent het militaire testament missen wij zoodanige bepalingen, zoodat het minstens zeer onzeker is waar het na zijne voltooiing blijven moet.

Bij gebreke van bepalingen is men feitelijk vrij en belet niets den officier om het stuk b. v. dadelijk aan den belanghebbende uit te reiken.

Toch geloof ik, dat dit al eene zeer slechte methode zou zijn met het oog op de onzekerheid waarin een krijgsman te velde verkeert; ik acht het onlogisch, een stuk, dat juist zal dienen als de onzekerheid van bestaan in iets noodlottigs blijkt veranderd te zijn, te wagen aan de daarmee gepaard gaande groote kansen van verloren te geraken.

Het komt mij dus nuttig voor het stuk te laten onder berusting van den ambtenaar die het opmaakte, in casu den officier, en aan dezen de verplichting op te leggen, het zoo spoedig doenlijk te deponeeren b.v. bij den staf van het regiment of welk ander bestuurslichaam daarvoor uit militair oogpunt geschikt zal blijken; bij voorkeur echter bij die administratie, die het vlugst en nauwkeurigst op de hoogte wordt gesteld van het eventueel overlijden van den testateur, doch die tevens van zoodanig beperkten omvang is, dat het bestaan van een dergelijk testament ook met bekwamen spoed wordt ontdekt.

Aangezien eenige vrijstelling mij niet bekend is, acht ik het noodzakelijk dat het testament geschreven zij op 's Rijks gezegeld papier van

0.50 hoofdsom; c. q., als het niet daarop is gesteld, onderhevig aan zegelboete.

Dit laatste is echter een kwestie van geld, die aan de geldigheid van het stuk niet schaadt.

Het wil mij voorkomen, dat er alle aanleiding bestaat deze testamenten van zegelrecht vrij te stellen of althans van de boete, met macht om het stuk later voor zegel te doen viseeren.

Gelijkscoortige bepalingen, als voor militair en te velde, zijn er gemaakt ten behoeve van hen, die zich gedurende den loop eener reis op zee bevinden, zoomede voor hen, zich bevindende in plaatsen, die uit hoofde van eene epidemie zijn afgesloten van alle verkeer.

Voor hen, die zich op zee bevinden, is de kapitein of de stuurman de aangewezen ambtenaar; wie nu op een oorlogsbodem daartoe bevoegd is, weet ik niet. Den zeeofficier als zoodanig acht ik niet bevoegd, daar het artikel alleen spreekt van hen, die zich te velde of wel in eene belegerde plaats bevinden.

Ik acht in dat geval bevoegd hen, die op eenen oorlogsbodem de plaats bekleeden, corresponderende met de plaatsen van kapitein en stuurman op gewone schepen.

Alle deze testamenten collectief vat men samen onder den naam: noodtestamenten.

Gekomen aan het slot van mijne beschouwingen acht ik het niet ondienstig, een model voor een militair testament te leveren; ik beschouw dit model nu juist niet als het eenig mogelijke, doch handhaaf het toch ook als bruikbaar tot tijd en wijle er met geldige redenen gestaafde tegenspraak op komt.

Van harte hoop ik echter, dat het steeds ongebruikt moge blijven op grond dat er geene behoefte aan bestaat.

J. S. G. KONING,
 cand. not^s.

Finstervolde, Januari 1902.

MODEL.

Op heden den tweeden Januari negentienhonderd en twee, in tegenwoordigheid van na te noemen getuigen, verscheen voor mij FREDRIK WILLEM VAN SANTEN, eerste luitenant bij het tweede regiment infanterie, in garnizoen te Amsterdam;

JAN STAVAST, sergeant bij het tweede regiment, eerste bataljon, derde compagnie infanterie, in garnizoen te Amsterdam.

Comparant, mij luitenant bekend, bij uitersten wil wenschende te beschikken, heeft, in tegenwoordigheid van de getuigen, mondeling en zakelijk opgaaf gedaan van zijnen uitersten wil aan den ondergeteekenden luitenant, die daarvan het navolgend opstel heeft gereed gemaakt en onmiddellijk eigenhandig in schrift heeft gebracht:

„Ik benoem tot voogd over mijne drie minderjarige kinderen

„PIETER STAVAST, KLAAS STAVAST en KLAARTJE STAVAST, allen gesproten uit mijn huwelijk met wijlen MAARTJE DE GROOT, den heer „WILLEM DE WIT, hoofd der school te Abcoude.”

Daarna is, in tegenwoordigheid der getuigen aan den comparant door mij luitenant de uiterste wil, zooals daarvan bovenstaand opstel was gereed gemaakt, vóorgelezen en na die voorlezing is door mij luitenant, in tegenwoordigheid van de getuigen, aan den comparant afgevraagd of het voorgelezene voor hem duidelijk was en of het zijnen uitersten wil bevat, hetgeen de comparant toestemmend heeft beantwoord.

Waarvan acte is verleden te velde in de nabijheid van Aalten in de provincie Gelderland, in tegenwoordigheid van HENDRIK VOORWAARTS, sergeant en van DIRK BAZUIN, tamboer, beiden bij het tweede regiment, eerste bataljon, derde compagnie infanterie, in garnizoen te Amsterdam, als getuigen.

Onmiddellijk na door mij luitenant gedane voorlezing is deze acte door den comparant, door mij luitenant en door de getuigen ondertekend.

[Of wel: Onmiddellijk na door mij luitenant gedane voorlezing is deze acte door mij luitenant en de getuigen ondertekend, nadat door den comparant was verklaard, dat hij niet kon onderteekenen wegens zwakte, veroorzaakt door eene bekomen verwonding.]

Eenige opmerkingen omtrent de Infanterie-Reglementen I en II.

Het is geen ongewoon verschijnsel in den oorlog als de strijdende partijen tactische beginselen, in reglementen en voorschriften als de ware aangegeven, na de eerste groote slagen en gevechten wijzigen of geheel overboord werpen.

Dit verschijnsel kan niet anders dan natuurlijk worden genoemd.

De aan te nemen vormen bijv., in de reglementen voorgeschreven, berusten dikwijls, bij gebrek aan oorlogs ondervinding, op wiskunstige berekeningen of schietuitkomsten in vreedestijd verkregen en aangezien bovendien de techniek steeds zorgt voor nieuwere en betere wapenen, kan het niet anders of de werkelijkheid moet verrassingen baren.

Zoo ergens, dan geldt hier het spreekwoord: „Beter ten halve gekeerd, dan ten heele gedwaald”. De zware verliezen door de Duitschers geleden bij hunne aanvallen vóór 18 Aug. 1870 en vooral op den 18^{en} waren oorzaak, dat Keizer WILHELM 21 Aug. d. a. v. een legerorder uitgaf, waarin o. a. het volgende voorkwam:

„Ik stel het dappere voorwaarts stormen der infanterie, voor wie tot nu toe geen opdracht te zwaar was, op zeer hoogen prijs, maar ik verwacht van de bekwaamheid der officieren, dat het hun zal gelukken, door goed gebruik te maken van het terrein, door eene betere voorbereiding van den aanval en door het aannemen van doelmatiger vormen, dezelfde resultaten voortaan met geringere offers te verkrijgen.”

Diezelfde verliezen deden vermoedelijk Majoor KUNZ ¹⁾ schrijven:

„Im Beginne eines Feldzuges werden stets unerwartete Erscheinungen sich zeigen, namentlich bezüglich der Feuerwirkung. Es ist daher wünschenswerth, dasz solche Ueberraschungen möglichst schnell dem ganzen Heere bekannt gegeben werden, und hierzu ist es erforderlich, dasz jedes Armeekorps seine eigenen Erfahrungen in den ersten Gefechten eines zukünftigen Krieges sofort telegraphisch an das grosze Hauptquartier meldet.”

Ook in Zuid-Afrika zien wij de Engelschen na de slagen bij Magersfontein, Colenso en Spionkop zich haasten verkeerd gebleken beginselen prijs te geven.

¹⁾ Der Kampf um St. Privat la Montagne, blz. 130.

Dit ontgaat natuurlijk den buiten den strijd staanden mogendheden niet, maar de berichten, die hen in den aanvang bereiken, zijn dikwijls zoo onvolledig en onbetrouwbaar, dat zij huiverig zijn onmiddellijk het voorbeeld van de strijdenden te volgen.

Eerst als het einde van den oorlog dáár is en uit een groot aantal betrouwbare gegevens kan worden geput, als de verschillende gebeurtenissen in onderling verband kunnen worden beschouwd, schijnt voor de onzijdigen het oogenblik gunstiger om door een nauwkeurig onderzoek na te gaan, in hoeverre van de elders opgedane ondervinding voor eigen toestanden kan of moet worden partij getrokken.

Zoo geeft Oberstleutnant v. LINDENAU in zijn voordracht ¹⁾ aan het slot een reeks punten op, die z.i. in het Deutsche reglement gewijzigd moeten worden.

Ook in Nederland getuigen de voordrachten in de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap en de besprekingen in de militaire tijdschriften, dat men zich druk bezig houdt met de vraag, in hoeverre ook wij rekening dienen te houden met de ondervinding in Zuid-Afrika opgedaan. Misschien leiden deze tot eene wijziging van sommige punten in de reglementen.

Rekening houdende met die mogelijkheid vestig ik met bescheidenheid de aandacht op het volgende:

Punt 122.

Aanvankelijk wordt zonder, later met de bajonet op het geweer geoefend. Het snelvuren zal met standvizier en alleen in staande en knielende houding worden toegepast.

Zien wij nu, waartoe dit punt aanleiding geeft.

Op den voorgrond stel ik, dat bij deze en de volgende beschouwingen ik onder sectie-commandanten hoofdzakelijk de onderofficieren versta, voor wie, met het oog op hunne tactische ontwikkeling, een krachtige steun in den vorm van duidelijke reglementen zeer wenschelijk is.

Denken wij ons nu een aanvallende tirailleurlinie, die in vuurgevecht is gewikkeld met den verdediger en die op een der flanken door cavalerie wordt aangevallen.

In beginsel rust op de ondersteuningstroepen de verplichting voor de veiligheid der tirailleurs in rug en flank zorg te dragen, maar wanneer die cavalerie-aanval ook gedeeltelijk op de tirailleurlinie is gericht — wat in de werkelijkheid niet tot de zeldzaamheden behoorde — zal die linie toch wel voor zichzelf dienen te zorgen en door eene geringe ombuiging en een krachtig vuur het dreigende gevaar trachten te ontkomen.

Veronderstelt men dit geval bij een oefening, dan ziet men menigmaal het volgende:

Ongeacht het vuur van den verdediger, wordt opgestaan, voorwaarts

¹⁾ Was lehrt uns der Burenkrieg für unseren Infanterie-Angriff.

omgebogen, in het gunstigste geval geknield en snelvuur afgegeven (punt 361).

Hetzelfde geschiedt bij den ondersteuningstroep.

Soms verliest men ook nog kostbaren tijd door de bajonet op te plaatsen.

Vraagt men den betrokken sectie-commandanten naar de beweegreden, tien tegen één, dat het antwoord luidt: het staat in het reglement.

En het staat er ook!

Nu mag men zeggen dat het „Tweede gedeelte” ook in handen is van het kader en punt 366 aan de mogelijkheid herinnert van een combinatie van infanterievuur met een cavalerie-aanval, maar in elk geval blijkt ook niet uit dat punt, dat men in een dergelijk geval blijft liggen. Een zoodanig voorschrift zou bovendien een botsing veroorzaken met punt 122.

De gevolgen van het staan of knielen kunnen m. i. niet anders dan noodlottig zijn.

Dit bleek reeds bij den aanval op Scheinowo (8 Jan. 1878).

„Drei Kompagnien des tapferen II. Schützen-Bataillons, verstärkt durch das schon in die Gefechtslinie gerückte kombinierte Bataillon des Uglizkischen Regiments, gingen sprungweise vor. . . Die Türken verstärkten ihr Frontalfeuer, soweit dies irgend möglich war und lieszen dann ihre Reiterei hinter dem Waldrande hervor die linke Flanke der Schützen attackiren. Es entstand eine augenblickliche Verwirrung, ein Hin- und Herlaufen, so unerwartet war die Kavallerie aufgetreten. Der 4. Kompagnie der Schützen, welche den linken Flügel hatte, gelang es noch Knäuel zu bilden; sie empfing die Attacke mit Feuer. Die Reiterei ging zurück, einige Todte liegen lassend, aber auch den Schützen war die Formirung von Knäueln auf 300 bis 400 Schritt von den türkischen Schützen ab nicht billig zu stehen gekommen: alle drei Offiziere und viele Unteroffiziere und Mannschaften der 4. Kompagnie waren gefallen.”¹⁾

De eenig mogelijke houding onder het hedendaagsche geweervuur is m. i. die, welke Generaal v. KESSEL voor St. Privat beval, toen de treurige overblijfselen der 1^e Garde Infanterie-Brigade door het hevige vuur der Franschen gedwongen werden zich neer te werpen en door cavalerie werden bedreigd. „Besonders empfindlich war es mir, dasz gerade in diesem Augenblick das vorzügliche Pferd, das ich ritt, einen Schusz erhielt und sich an der rechten Seite niedersenkte. Nachdem ich schnell abgestiegen war, den Revolver an mich genommen hatte, trat ich zu den Schützengruppen heran und theilte ihnen mit, dasz eine Kavallerie-attacke zu erwarten sei, ich befahl ihnen streng dieselbe liegend anzunehmen, auf 50 Schritt erst wohlgezieltes Feuer zu geben und sich, wenn es nicht anders ginge, überreiten zu lassen.”²⁾

¹⁾ KUROPATKIN-KRAHMER, Band III, blz. 166.

²⁾ KUNZ. Der Kampf um St. Privat la Montagne, blz. 55.

Hieruit volgt, dat, als men vasthoudt aan snelvuren tegen de cavalerie, het afgeven van dit vuur in liggende houding, hoe moeilijk ook, wel eens de aandacht mag verdienen.

Een wijziging van § 122 in dien zin is eenvoudig; zoo noodig zou men er aan kunnen toevoegen dat het opplaatsen der bajonet hierbij facultatief moet blijven.

Ten slotte nog een Duitsch oordeel omtrent de staande houding, ook in ons reglement voor niet beschoten infanterie-afdeelingen voorgeschreven (punt 366).

Na de voordeelen te hebben opgenoemd (gemakkelijke en snelle lading, neiging der paarden tot uitwijken), acht Hauptmann MÖLLER ¹⁾ het gevaar van te hoog schieten, het meest eigen aan de staande houding, zóó groot, dat hij tot de conclusie komt:

„Der zweckmässigste Anschlag gegen Kavallerie ist der knieende oder der liegende.”

Punt 158.

De stormaanval zal meestal door snelvuren worden ingeleid, m. a. w. het reglement erkent ook het bestaan van een stormaanval zonder inleiding door snelvuur.

Eenigszins in strijd met deze conclusie is evenwel het „Tweede gedeelte”. Zeer juist zegt punt 461:

„De keuze van het tijdstip voor het inzetten van de bestorming zal dikwijls in de vuurlinie het best bepaald kunnen worden...”

Dat tijdstip is daar, wanneer men ziet, dat de verdediger den strijd opgeeft en zijn stelling ontruimt. Vroeger tastte men hieromtrent eenigszins in het duister: zien kon men het niet, hoogstens was het merkbaar aan het verzwakken van het vijandelijk vuur.

Tegenwoordig is het in de meeste gevallen ook zichtbaar. Dan dient er echter geen oogenblik verzuimd te worden met den stormaanval, waarbij de nevenafdeelingen zich aansluiten bij degenen, die het initiatief nemen; de aanvaller toch kan niet beoordeelen om welke reden de verdediger den strijd opgeeft, het kan een moment van zwakte, van moedeloosheid zijn, waaraan een volgend oogenblik door nieuw aankomende versterkingen een einde wordt gemaakt.

Wat er evenwel moet gebeuren vermeldt punt 363:

„De last (d. w. z. tot opening van het snelvuren) kan echter ook door een C.C^t. worden gegeven, indien het hem uit de bewegingen der tegenpartij blijkt, dat een belangrijk voordeel te behalen schijnt en het tijdstip voor den stormaanval is gekomen”.

De bewegingen, waarvan hier sprake is, zullen wel moeten duiden op een ontruimen van de stelling, waar blijft anders de kans om een belangrijk voordeel te behalen?

Maar nu vraag ik, waartoe dient dat snelvuur?

¹⁾ Das Infanterie Gefecht. A. Die Kompagnie.

Op het toebrengen van materieele verliezen aan een zich dekkenden vijand behoeft men nooit te rekenen, het eenige wat men met het snelvuur kan verkrijgen is misschien een verzwakking van het moreel, maar dit is hier blijkbaar al laag genoeg.

Blijft dus over: tijdverlies aan de zijde des aanvallers, waarvan niemand anders dan de verdediger profijt kan trekken.

Snelvuur gaat m.i. alleen den stormaanval vooraf in de gevallen, waarin het vuuroverwicht niet is verkregen en men toch een beslissing wenscht. Het dient dan om den hardnekkigen verdediger te imponeeren.

Voorzeker heeft deze stormaanval minder kans van slagen, maar wilde een aanvaller altijd wachten op vuuroverwicht, dan kwam hij wellicht nooit in een stelling.

De aanvallen der Amerikanen op El Cancey en Santiago ¹⁾ in 1898 verschaffen in dit opzicht interessante gegevens: de strijd om het vuuroverwicht duurde zeer lang en het werd door den aanvaller niet verkregen; toch slaagde de stormaanval ondernomen op bevel van den commandant.

Omtrent de afstanden, genoemd in punt 158, het volgende:

Gesteld, dat het laatste snelvuur wordt afgegeven op een afstand van 300 M.; men is dan nog binnen de uiterste grens door het reglement genoemd.

De inleiding van den stormaanval door snelvuur doet mij dus, in verband met de voorgaande beschouwing, een verdediger veronderstellen, die zich nog sterk genoeg gevoelt om het op een stormaanval te laten aankomen. Houdt het snelvuur op, dan marcheert de aanvaller tot ongeveer 200 M. met een vluggen pas aan. Welke verdediger zal zich een dergelijk buitenkansje laten ontsnappen?

Bovendien is de aanvaller nu in de strook, waarin hij dikwijls het minst gesteund kan worden door zijne artillerie, tengevolge waarvan de voorste linie van den verdediger veel meer de handen vrij heeft.

Ergo moet die laatste afstand zoo snel mogelijk worden doorlopen m.a.w. in den looppas. Hierbij stuiten wij echter weer op een ander bezwaar.

Na 300 M. in den looppas te hebben afgelegd zal de fysieke toestand van den aanvaller verre van rooskleurig zijn en dan wacht hem nog een handgemeen!

In den strijd om de steengroeven van Point du Jour (18 Aug. 1870) deed zich het volgende voor:

„Mit 88 Mann brach Hauptmann v. WOBESER um 7³/₄ Uhr Abends gegen die Steinbrüche vor, wirksamst unterstützt durch den Lieutenant ELTESTER vom Regiment N°. 39. Es waren immerhin 400 Schritt vom Waldsaum bis zum Rande der Steinbrüche zurückzulegen, was in einem einzigen Sprunge geschah und natürlich zur Folge hatte, dasz

¹⁾ FROBENIUS. Befestigte Stellungen.

zunächst alle Offiziere und Mannschaften den Athem verloren und für einige Zeit völlig wehrlos waren. Zum Glück waren die Steinbrüche von den Franzosen überhaupt nicht besetzt und besonders der südliche Theil völlig frei, sogar von Versprengten. Wäre das anders gewesen, dann würden die kühnen Angreifer ohne Weiteres infolge ihrer Athemlosigkeit von den Franzosen gefangen genommen worden sein. Darin steckt die Lehre, dasz man selbst unter besonders schwierigen Umständen einer Truppe niemals so viel körperliche Anstrengungen zumuthen darf, dasz sie auch nur für wenige Minuten kampfunfähig wird".¹⁾

400 M. moet dus m.i. zeker worden geschrap; het afleggen van 200 M. zelfs, onder het moderne geweervuur, zal dikwijls nog moeilijk genoeg blijken te zijn. Dit is in Zuid-Afrika wel bewezen.

Punt 188.

Voor de opening van het vuur geeft punt 118 eenige commando's.

Deze mogen in vreedetijd verstaanbaar zijn, in de werkelijkheid zal het moeten blijken.

Misschien doet men dan de ondervinding op, dat van een commandeeren van het vuur geen sprake is en dat er tijdens het vuurgevecht meer met aanwijzingen en met het overgeven van bevelen gewerkt zal moeten worden dan met commando's. Hiermede hangt nauw samen de plaats van den sectie-commandant.

Een opstelling achter het midden van zijne sectie op 8 à 10 pas zal, vrees ik, tengevolge hebben, dat hij zich alleen verstaanbaar kan maken met behulp van de gevaarlijke tirailleurfluit — waarover later —, of door voortdurend zijn plaats te verlaten, wat ook niet aan te bevelen is. Zijn plaats moet dunkt mij zijn in de onmiddellijke nabijheid van een der groepscommandanten (hierbij te letten op de eischen genoemd in punt 479).

Dan is hij in staat, hetzij zelf, hetzij door middel van den groepscommandant, aan de meest nabijzijnde manschappen toe te roepen wat hij verlangt en deze zorgen voor het overgeven der bevelen aan hunne nevenlieden.

Een dergelijke vuurleiding kost misschien veel oefening, maar zonder deze zal er in de werkelijkheid zeker niets van terecht komen. Het bezwaar wordt misschien geopperd, dat van deze plaats de S.-Ct. zijne afdeeling niet zal kunnen overzien, maar is dit wel zoo groot?

De sectie-commandant zal zich zeer zeker ook moeten dekken en dit zal dikwijls een niet geringe hinderpaal blijken voor het houden van een nauwlettend toezicht.

(In het gevecht bij Glenève, 20 Oct. 1899, verloren de Engelschen 600 dooden en gewonden, waaronder 32 officieren. Het verlies aan officieren, die met noodelooze dapperheid zich in de voorste linie niet dekten — ze gingen noch knielen noch liggen —, moet ongewoon zwaar worden

¹⁾ KUNZ, Nachtgefechte I, blz. 62.

genoemd. Het gevolg was, dat bij dagorder den officieren werd bevolen zich voortaan te dekken.)

Op de groepscommandanten rust de verplichting de manschappen te contrôleeren.

Een tweede punt, dat de aandacht verdient, is de wijze, waarop het vuur moet ophouden.

Hauptmann H. SCHMID ¹⁾ zegt omtrent het gebruik van de tirailleurfluit:

„Der Pfiff ist überhaupt nur mit groszem Vorbehalt anwendbar. Wer bürgt dafür, dasz nicht, sobald ein Hauptmann die Pfeife gebraucht, alsbald sämtliche Pfeifen des entwickelten Bataillons oder gar Regiments in Thätigkeit treten.... Es kan viel Unheil im Gefecht damit angerichtet werden.”

Mij dunkt, dat dit oordeel ook op onze toestanden van toepassing is.

Als de C.-Ct. aan één sectie de last geeft een sprong voorwaarts te doen, blaast de S.-Ct. volgens punt 129 op de tirailleurfluit, welk signaal, volgens 188, 4-voudig wordt herhaald.

De kans is groot, dat in de opgewondenheid deze signalen door de nevenliggende groepscommandanten worden overgenomen en het „Unheil ist da”.

Van een verrassenden sprong, die tegenwoordig zoo hoog noodig is, zal dan wel geen sprake meer zijn.

De plaats van den S.-Ct., hiervoor aangegeven, maakt het weer mogelijk, ten minste bij eenige oefening, zonder gebruik van de tirailleurfluit, het vuur in de sectie te doen ophouden.

De manschappen geven het commando hiertoe aan elkaar over.

Het duurt dan misschien wel wat langer, maar als dit een nadeel is, wat beteekent het dan nog tegenover de voordeelen.

Vergissingen worden voorkomen, het vuur wordt meer van lieverlede gestaakt en daardoor „last but not least” het element der verrassing verhoogd. „Vele fouten werden door de Engelschen bij het sprongsgewijze voorwaarts gaan gemaakt:

1. het staken van het vuur was te opvallend....” ²⁾.

Punt 197.

De bedoeling is duidelijk: knielen of staan als het doel in liggende houding onzichtbaar is.

Niet onaardig is het hiermede te vergelijken de handelwijze der Boeren bij eenige van hunne welgeslaagde aanvallen: „Goede vuuruitwerking tegen liggende verdedigers verwachtten zij eerst van af 400 tot 300 M. Van hieraf begon een soort van schijfschieten op iederen khakihelm, terwijl zij zelf uitstekend gedekt waren en geleidelijk in liggende houding vooruitschoven. Niemand richtte zich op om beter te

¹⁾ Moderne Fragen betreffende das Gefecht der Infanterie.

²⁾ Krijgswetenschap 1902, 5^e Serie, VI, blz. 22.

12
 kunnen zien, zooals de Engelschen dit zoo dikwijls en tot hunne schade deden. Liever schoof men zoolang vooruit, tot men weer wat zag of wel men bleef liggen, wanneer het voorterrein te weinig dekking aanbood".¹⁾)

Ik geef toe, dat bij tirailleurliniën met geringe tusschenruimten, zooals bij ons, het voor- of zijwaarts schuiven van den enkelen man onmogelijk is, zonder dat hij daarbij in conflict komt met een van zijne buurlieden.

Maar wat wèl voor onze toestanden uit bovenstaande aanhaling kan worden afgeleid is dit: dat een te consequente toepassing van het beginsel: vuuruitwerking gaat boven dekking, ook niet altijd raadzaam is.

Punt 205.

Omtrent het sprongsgewijze voorwaarts gaan, dat hier wordt aange- roerd, ten slotte nog een paar opmerkingen.

De sprong moet vooral verrassend zijn en daarom verdient het aan- beveling, als de sectiën van eene compagnie naast elkaar terrein moeten winnen, dit niet steeds in een regelmatige volgorde van een der vleu- gels te doen.

„Der Vertheidiger soll nie wissen, welcher Theil der Angreifers springt, er soll von dem Sprunge überrascht werden" (MÖLLER).

Verder kent ons reglement ook nog het zoogenaamde „meesleepen" van een tirailleurlinie, die uit zichzelf te zwak is om meer terrein te winnen (punt 480, 3^e alineæ).

In Duitschland schijnt dit dikwijls op dezelfde wijze beoefend te worden als bij ons.

De volgende aanhaling van Hauptmann SCHMID wijst er althans op. „Das so häufig bei Friedensübungen gebotene Bild, ganze Züge in die Schützenlinie einschieben zu lassen und diese womöglich dann noch hierdurch zum Vorstürmen veranlassen zu wollen, entspricht in keiner Weise der Wirklichkeit; denn erstens soll doch die Schützenlinie ver- stärkt werden aus dem Grunde, weil ihr Feuer zuvor zu schwach war; die einschiebenden Schützen müssen also durch ihr Feuer erst wirken, bevor es weiter vorwärts geht; zweitens ist es doch mindestens unprak- tisch, zum Sprung vorwärts einen Moment zu wählen, welcher ohnehin schon durch das Einschieben der geschlossenen Abtheilungen die Auf- merksamkeit des Feindes und somit sein Feuer angeregt hat; und drittens bleibt zu bedenken, dasz die Verstärkungen nachdem sie viel- leicht 250 M. im lebhaften Schritt, streckenweise im „Marsch, Marsch" zurückgelegt haben, nicht ohne gewisse Ermattung in die Schützenlinie gelangen. Sollen sie dann auszerdem noch ca. 50 M. im Laufschrift mit der Schützenlinie weiter vorwärts springen, dann gerathen diese Ver- stärkungen ganzlich auszer Athem und verlangsamten die Schnelligkeit des Sprunges."

¹⁾ Krijgswetenschap 1902, 5^e Serie, VI, blz. 30.

Het kan niet worden ontkend, dat in bovengenoemde woorden veel waars ligt opgesloten.

Willen de tirailleurs tegelijk met de versterking meeloopen, zoodra deze de linie doorschrijdt, dan dient de S.-Ct. tijdig het vuur te staken.

Nu krijgt evenwel de verdediger volle vrijheid om op den loopenden ondersteuningstroep te schieten, waardoor de mogelijkheid om verliezen toe te brengen stijgt en de vrees gewettigd is, dat het moreel van de versterking niet zoo bijster veel hooger zal zijn dan dat van de tirailleurlinie.

Het is dan ook de vraag of het niet beter is, dat de tirailleurlinie tot het laatste oogenblik blijft doorvuren, hare uiterste krachten inspant om den verdediger naar beneden te drukken, aldus influenceerende op de juistheid van zijn vuur.

Het vuur wordt eerst gestaakt op het moment, dat de versterking door de linie heengaat.

En door het verdedigend vuur en door de vermoeidheid zal de sprong verder niet groot meer kunnen en mogen zijn.

Wanneer nu de versterking in de nieuwe stelling het vuur heeft geopend, voegen de achtergebleven tirailleurs, op hun beurt beschermd, zich bij haar (bij geringen afstand desnoods kruipende).

Men zegge niet: daartoe missen ze de moreele kracht, want daartoe was juist versterking noodig, ik stel mij voor, dat de voorste linie niet zal nalaten eene magnetische kracht op de achterste uit te oefenen, waardoor het doel toch en zeer waarschijnlijk met minder verliezen zal worden bereikt.

Punt 238.

Het verdient de aandacht, dat er geen commando bestaat, om de veelvuldig voorkomende échelonformatie aan te nemen.

Het gevolg is, dat er dikwijls heel wat aanwijzingen noodig zijn, om het zoover te brengen. Een commando alléén waarborgt snelheid en orde bij de uitvoering.

Dit zou aldus kunnen luiden:

a. Bij een flankcolonne:

C°. Op de $\frac{\text{linker-}}{\text{rechter-}}$ sectie (oppassen) en échelon = Marsch. Uitv. De linker(rechter-)sectie marcheert aan of door. De overige sectiën marcheeren aan naarmate, of markeeren den pas tot de hoofden der afdeelingen op den aangegeven afstand zich trapsgewijze achter elkander bevinden.

b. Bij een colonne met tweeën (vieren):

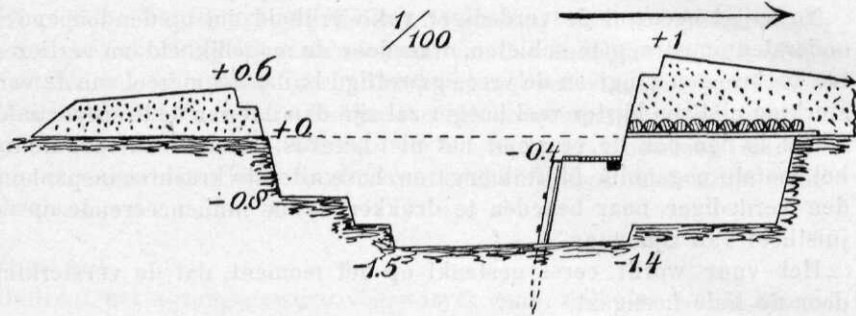
C°. Op de voorste sectie $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$ (oppassen) en échelon = Marsch. Uitv. De voorste sectie marcheert aan of door. De overige sectiën komen door een schuinschen marsch op de boven aangegeven plaatsen.

Opm. Wordt geen afstand genoemd, dan nemen de sectiën geheelen afstand of tusschenruimte.

Wenschte de C.-Ct. een grooteren afstand of tusschenruimte dan wordt deze in het C°. opgenomen. In dit geval heeft het aantal passen zoowel betrekking op den afstand als op de tusschenruimte.

Punt 374.

Laten wij eens nagaan welke uitwerking verkregen wordt met Nederlandsche geweren op een schans van onderstaand profiel. ¹⁾

De grootste afstand, waarop de vurende afdeeling zich kan plaatsen, is natuurlijk de voordeeligste.

Gesteld, dat deze in verband met het terrein 1200 M. bedraagt en dat in knielende houding wordt geschoten.

De verschillende methodes, die vooral den verdediger in den vestingoorlog ten dienste staan om vuur met indirecte richting af te geven, kunnen buiten beschouwing blijven; in dit geval zal de aanvaller moeten trachten zijn vuur in de binnenruimte te brengen door te schieten met een hooger vizier, richtende op de kruin der frontborstwering.

Houdt men nu alleen rekening met de laagste banen, die nog juist langs de vuurlijn heenstrijken, dan wijst eene eenvoudige berekening uit, dat deze zelfs nog op ruim 32 M. achter de borstwering inslaan. De hoogte van den infanterist op 1,7 M. stellende, blijkt, dat hij zich tot ± 10 M. vrij achter de borstwering kan bewegen.

Aangezien het tegenwoordige streven is de schansen zoo ondiep mogelijk te maken en de diepte der kwetsbare ruimte in de schans van bovenstaand profiel 7 à 8 M. bedraagt ²⁾, zoo blijkt hieruit voldoende het nuttelooze van het vuur. Hierbij is dan nog niet eens rekening gehouden met de aanwezige schuilplaatsen.

Een poging om op dergelijke wijze den eigenlijken aanval op een schans voor te bereiden of te vergemakkelijken zal dus in de meeste gevallen gelijk staan met munitieverspilling.

Infanterie houde zich in den veldoorlog alleen met de zichtbare doelen bezig!

Punt 515

Omtrent de wijze waarop dan gehandeld moet worden geeft ons Voorschrift Pionieren op de blzn. 14 en 15 eenige aanwijzingen, hoofdzakelijk betrekking hebbende op het verbeteren van reeds bestaande dekkingen.

¹⁾ C. J. SNIJDERS. Atlas Veldversterkingskunst. Pl. XVI, fig. 262.

²⁾ C. J. SNIJDERS. Veldversterkingskunst, blz. 237.

Het moeilijkste geval echter, nl. het aanleggen van kunstmatige dekkingen in geheel open terrein, niet zelden de hoofdoorzaak voor den slependen aanval op een bepaald gedeelte van het gevechtsfront, is stiefmoederlijk bedeed: „de op het vlakke veld zich bevindende manschappen trachten zich zoo goed mogelijk in te graven”.

Het aannemen van de knielende houding, op blz. 21 als de beste aangegeven, verdient dan zeker geen aanbeveling.

Vandaar dat ik de aandacht vestig op de Russische methode:

„Der Befehl zum Eingraben musz immer von dem höchsten Befehlshaber ausgehen. Die Ausführung hat in folgender Weise zu geschehen: Jeder Mann, welcher nicht durch einen Geländegegenstand gedeckt ist und einen Spaten hat, legt sein Gewehr neben sich und begint, auf der linken Seite liegend parallel seinem Körper eine Vertiefung auszu-schachten, so lang wie die Entfernung seines linken Ellenbogens vom Knie, so breit, wie der Spatenstiel lang, und so tief wie das Spatenblatt breit ist. Die Erde und namentlich etwaige Kasenstücke legt er vor seinen Kopf, den er sobald wie möglich zu decken sucht. Ist dies vollendet, so knieht der Mann in die hergestellte Vertiefung, legt sich auf die rechte Seite und verfährt nochmals in derselben Weise. Ist eine genügende Deckung erreicht, so giebt er den Spaten an den andern Mann der Rotte ab, welcher in gleichen Weise arbeitet”¹⁾.

Aan het einde van deze beschouwing, stel ik er prijs op te verklaren, dat ik mij alles behalve voorstel iets geleverd te hebben, dat voor geen weerlegging of verbering vatbaar is.

Niet de zucht om aanmerkingen te maken gaven ze mij in de pen, maar de vrees, dat in sommige omstandigheden het reglement ons op een minder goeden weg zou brengen, deden mij eene zwakke poging wagen iets anders aan het oordeel van meer bevoegden te onderwerpen.

¹⁾ BALK. I. Theil, blz. 208.

P. J. VAN MUNNEKREDE,
1^e Luit. der Infie.

**Eene nieuwe wijze van bevestigen der zadeltasschen
aan het cavaleriezadel, benevens enkele opmer-
kingen betreffende eenige andere voorwerpen,
tot de bepakking behoorende.**

(Met schetsen.)

I.

Gedurende mijnen dienstdienst heb ik de ondervinding opgedaan, dat het oppakken der zadeltasschen voor de meeste manschappen een groot struikelblok is.

De fouten, die men steeds weder terugvindt, zijn:

- 1°. de riemen worden niet vast genoeg aangehaald, zoodat de tasschen te los liggen;
- 2°. de onderste sluitriem is verkeerd bevestigd, zoodat de vaste passant op het achterstuk der tasch, in plaats van *vóór*, *achter* het platte uiteinde van den voorboom zit; en
- 3°. de onderste sluitriem is wel op de voorgeschreven wijze om het zoo juist genoemde platte uiteinde aangebracht en oogenschijnlijk vast aangehaald, terwijl toch de vaste passant *op* het platte uiteinde rust, in plaats van daarvóór te liggen. (Brengt men in zoo'n geval de tasch op hare plaats, door ze naar voren te trekken, dan kan de sluitriem nog wel twee gaten worden aangehaald.)

Geen enkele maal, dat ik, over het oppakken inspectie houdende, deze fouten niet vond, en dat niet alleen bij jonge, pas afgerichte menschen, maar ook bij oudere huzaren, ja zelfs bij korporaals.

Natuurlijk zal men steeds gemeend hebben, dat de fout bij den man ligt en daarbij de hoop hebben gekoesterd, dat men door langdurige oefening ten slotte het gewenschte resultaat zou verkrijgen.

Dit was in den beginne ook mijne meening en ik ging daarom steeds met de meeste nauwgezetheid het oppakken na; wees den man voortdurend op zijne fouten; gaf hem tevens aan, hoe ze te verbeteren, maar ook, hoe ze te voorkomen; doch ik kwam aan het einde van den zomer, gedurende welken dan toch elke week in marschtenuë was uitgerukt, tot de minder aangename ontdekking, dat de vooruitgang ongeveer nihil was, en deze ondervinding deed ik elk jaar op, niet alleen bij verschillende pelotons, doch zelfs bij verschillende regimenten en van toen af bestond er bij mij geen twijfel meer.

De fout moet gezocht worden in de wijze van bevestigen en minder bij den man zelf.

Bij eene bloote beschouwing valt het immers al dadelijk op, dat het oppakken der tasschen verre van eenvoudig is en juist daardoor uit zichzelf aanleiding geeft tot het maken van fouten. Een enkel voorbeeld wil ik hier aanhalen.

Kort geleden trof ik een korporaal aan, die vergeten had, de beide onderste sluitriemen onder de platte uiteinden door te halen. Wel is waar moest hij pioniergereedschap op de tasschen medevoeren, hetgeen zijne gedachten wellicht van de platte uiteinden affeilde, maar deze omstandigheid mag toch geen aanleiding geven tot eene dergelijke grove fout. De man was over de 20 jaar in dienst en bekend als zeer handig.

Wanneer men zulke vergissingen vindt in het garnizoen, hoe zal dit dan zijn te velde, waar men veelal gehaast is!

Hoevele gaten en passanten zijn er ook niet, waar de riemen moeten worden doorgestoken, terwijl het bovendien mogelijk is deze vast te maken, al liggen de tasschen totaal verkeerd op het zadel, zooals hieroren gezegd werd onder punt 2 en 3.

Vermoedelijk komt men tot dit laatste, doordat de tasch, bij een niet behoorlijk vastmaken van den aanslagstoot, licht naar onderen en dus tevens naar achteren zakt, waardoor de passant vanzelf reeds achter het platte uiteinde ligt, zooals in punt 2, of er op komt, zooals in punt 3 werd aangegeven, en zeer waarschijnlijk ook, daar het veel gemakkelijker is het stoteinde van den ondersten sluitriem onder het platte uiteinde van den voorboom door te halen, dan het kapeinde.

Wat nu het niet vast genoeg aanhalen der riemen betreft, onder punt 1 vermeld, daarvoor bestaat m. i. ook reden.

Ik herinner mij uit den tijd, dat ik zelf moest oppakken, hoeveel moeite het steeds kostte de riemen vast aan te halen, en dit laat zich uit het volgende gemakkelijk begrijpen.

De riemen toch moet men aantrekken door vrij nauwe gaten en passanten, waar ze dus niet altijd gemakkelijk doorschuiven, doch van meer belang is het, dat men in vele gevallen daarbij de kracht loodrecht moet aanbrengen op de richting, waarin de riem moet worden aangehaald, zooals bij den aanslagstoot. Bij dezen komt het dan ook herhaaldelijk voor, dat hij bij wat meer krachtsaanwending nog vaster kan worden aangetrokken, als een gevolg van een niet ver genoeg doorglijden door den vasten passant, waardoor deze stoot dan op de plaats, waar hij den voorboom moet omknellen, eene lus vertoont. (Dit nu zal veelal de eerste aanleiding zijn tot den foutieven stand der tasch in 2 en 3 genoemd.)

Gaat men nu hierbij na, dat men het oppakken boven de schouders moet verrichten en dus boven zijne macht moet werken, terwijl de meeste onzer manschappen niet zeer groot zijn (hoe kleiner de man, hoe ongunstiger), dan zal het geene bevreemding wekken, als ik zeg, dat

het niet behoorlijk vastzitten der tasschen aan het zadel bijna *regel* is.

Ik zeg „*bijna* regel is”, want zeer zeker treft men ook wel vastliggende tasschen aan, doch bedenken wij daarbij, dat dit niet alleen het gevolg is van het krachtig aangespen der bovenbedoelde riemen, maar veelal te danken is aan eene gunstige, toevallig bijkomende omstandigheid.

Elke tasch afzonderlijk is immers op twee punten verbonden aan den voorboom, en daar deze tusschen die punten eene nagenoeg rechte lijn vertoont, zoo zal de tasch, hoe stevig de riemen ook zijn aangehaald, om die lijn kunnen draaien, en de verbindingsriem zal ons hier dus te hulp moeten komen; maar wat ziet men nu? Bij enkele paarden (magere of liever smalle) is die riem te lang en liggen de tasschen niet tegen het paard aan, waardoor de eene tasch zich dus naar terzijde kan bewegen, totdat de andere, medegenomen door den verbindingsriem, tegen de deken gekomen, dit verder belet, waarna hetzelfde in tegengestelde richting zal plaats hebben, zoodat bij het loopen een heen en weer slingeren zal ontstaan. Is de riem daarentegen kort genoeg, of juist heeft het paard voldoende breedte bij de schouders, dan komen bij het aantrekken de tasschen stevig tegen de deken en aldus liggen zij vrijwel onbeweeglijk.

Thans vraag ik: Is dit de gewenschte toestand? Het voorschrift „Ledergoed, paardetuig en bepakking der cavalerie” zegt toch, dat het voorste gedeelte der stegen van het zadel zoover achter het schouderblad moet komen te liggen, *dat dit in zijne beweging niet wordt belemmerd*, en nu gaat men juist de zadeltasschen vast daartegen leggen. Zouden de schouderbladen dan nog vrij blijven? Ik geloof het niet, want zij ondervinden zodoende een tamelijk sterken druk ¹⁾, welke druk nog vermeerderd kan worden door het volgende.

Het verbindingsstuk heeft, zooals gebleken is, neiging om naar voren van het zadel te glijden, hetgeen tegenwoordig belet wordt door de hanglus, waardoor de verbindingsriem moet worden gestoken. Deze laatste zal evenwel bij het verder afzakken der tasschen eenen hoek vertoonen, wat overeenkomt met het korter worden van dezen riem en een vermeerderden druk op de deken vóór het zadel.

Van slijtage aan de dekens op die plaatsen wil ik maar niet spreken en slechts aanstippen, dat dus eene vaste ligging der tasschen bij dit ingewikkelde riemenstelsel afhankelijk is van de breedte van het paard bij de schoft.

Mocht men zich in het gunstigste geval vleien den idealen toestand nabij te zijn, dan zal men zich, zelfs hierbij, veelmaals teleurgesteld zien. Het is immers niet uitgesloten, dat de voorwerpen in de tasch zich tijdens het rijden door schokken verplaatsen, zoodat de inhoud ter hoogte van den bevestigingsriem eenen kleineren omvang krijgt, tengevolge waarvan deze riem te wijd wordt. Dit komt meer dan eens

¹⁾ Als bewijs hiervoor gelde, dat men den rand der tasschen dikwijls diep in de deken ziet afgedrukt.

voor, terwijl zich een dergelijk geval zal voordoen, na het verwijderen van voorwerpen uit de tasch (bijv. het reserve-ration vleesch), waarbij licht vergeten zal worden den riem vaster aan te halen, of dit niet mogelijk is wegens een onvoldoend aantal gaten.

Ik geloof in het vorenstaande duidelijk te hebben aangetoond, dat de vaste ligging der zadeltasschen lang niet verzekerd is, en een ieder zal het met mij wel eens zijn, dat, hoe rustiger de bepakking ligt, hoe gunstiger dit voor het paard is. Ik meen zelfs de hoop te mogen koesteren, dat door eene absoluut vaste ligging het aantal schoftdrukkingen bij opgepakte zadels zal verminderen.

Ten slotte vergt het oppakken der tasschen vrij veel tijd. Een handig huzaar heeft daarvoor noodig 4 minuten, hoe lang zal een eenvoudig milicien daarover bezig zijn?

Welnu, al deze overwegingen deden mij besluiten, te zoeken naar eene bevestigingswijze, waaraan de boven opgesomde nadeelen niet kleven, en thans meen ik die gevonden te hebben.

Voorop stelde ik daarbij drie eischen, waaraan zij moet voldoen: en wel:

- 1°. De vaste ligging der tasschen moet *absoluut verzekerd* zijn.
- 2°. De bevestiging moet zoo eenvoudig mogelijk wezen.
- 3°. Het oppakken moet den minst mogelijken tijd eischen.

Bovendien heb ik de soliditeit natuurlijk niet uit het oog verloren, terwijl ik overigens getracht heb alles zooveel mogelijk bij het oude te laten.

Beschrijving van het systeem.

De inrichting, zooals ik mij die het eenvoudigst voorstel, bestaat hierin, dat de tasschen bevestigd zijn aan een metalen bok, welke laatste op de meest eenvoudige wijze aan het zadel wordt vastgemaakt.

Meer in bijzonderheden tredende, hebben wij dan:

- 1°. De bok tot zadeltasschen.

Deze bok is van metaal en vervaardigd naar het beloop van den voorboom. Zie fig. 1 en 2. ¹⁾ Bij A B is hij naar omlaag en zoonoodig eenigszins buitenwaarts gebogen tot ondersteuning van de tasch (zoodanig, dat deze vóór het zadel niet doorzakt op de deken). Bij k' k' is eveneens eene ondersteuningsrib aangebracht. Doordat deze ondersteuningsstukken en de bok, tusschen beide, een omliggenden rand hebben, is er een soort raam h i k l m n ontstaan, waarop de tasch bevestigd kan worden en wel zóódanig, dat ze in denzelfden stand aan het zadel komt, als thans. Bij C is een gedeelte o p q r weggenomen en verder eene rol aangebracht, ter-

¹⁾ Fig. 1 stelt voor de rechterhelft van den voorboom, van voren gezien, waartegen aanligt de overeenkomstige helft van den bok met de rechterzadeltasch.

Fig. 2 geeft een aanzicht en doorsnede volgens PQ in Fig. 1, waarbij alleen het stijve achterstuk der tasch is aangegeven.

wijl daar aan de onderzijde eene breede stift is, die naar achter geleidelijk affloopt en van boven afgewerkt is naar de ronding, welke de voorboom aan den onderkant vertoont. Zie de fig. 1, 2 en 5. Van het bij A B omlaag gebogen deel van den bok is een klein gedeelte horizontaal, en hieraan ziet men de draagpin (fig. 1, 2 en 4). Deze draagpin bestaat uit een afgeplatten bol, welke met het platte vlak door middel van een vierkant boutje onwrikbaar aan het horizontale gedeelte is vastgeklonken, en de pin, die in schuinen stand naar voren en omlaag tegen den bol staat.

2°. De wijziging aan de zadeltasschen.

Aan de zadeltasschen vervallen: het verbindingsstuk met verbindingsriem, de passanten, de aanslagstoot en de kap met gesp op het achterstuk en ten slotte de onderste sluitriemen. — Alsnu worden de tasschen op de overeenkomstige ramen van den bok bevestigd, hetzij door klinkboutjes of op doelmatiger wijze ter beoordeeling van den vakman, en wel zoodanig, dat de stand der tasschen ten opzichte van het zadel ongeveer dezelfde blijft als thans.

Vervolgens zal nu ter bevestiging van den eetketel een stoot van genoegzame lengte op het achterstuk, kort bij den voorkant, moeten worden vastgenaaid, terwijl op het voorstuk der tasch een gesp moet komen, tot het vastmaken van dezen eetketelriem; dit alles te zelfder hoogte als de onderste sluitriem.

Zoo zullen ook op de linkertasch een stootje en een gesp met eenige tusschenruimte moeten worden aangebracht en wel op het voorzijstuk onmiddellijk bij het achterstuk, tot het vasthouden van den fouragestrik.

Voor het geval, dat op de linkerzadeltasch eene munitietasch moet medegenomen worden, zal dit het eenvoudigst kunnen geschieden, door bij die tasschen het fouragestrikriempje wat langer te nemen, dit te bevestigen ongeveer bij de verbinding van voren voorzijstuk, en op de plaats, waar het in gewone omstandigheden is vastgemaakt, eene passant te naaien. (Zie ook wijziging munitietasschen.)

Het komt mij voor, dat het voldoende is, alleen bij 12 tasschen van elk pionierpeloton (met desnoods een paar reserven) dit fouragestrikriempje aan te brengen op de zoo juist beschreven wijze.

3°. De wijzigingen aan: *a* de fretboor met foudraal en meizel en *b* de munitietasch.

a. De passant, waardoor de aanslagstoot thans gestoken wordt, kan vervallen (zie later wijziging van het foudraal op blz. 793, 6° alinea). Op deze hoogte wordt nu vastgenaaid een lederen lus van voldoende lengte.

Ter bevestiging aan de tasch steekt men den bovensten sluitriem door deze lus. De dicht geslagen klep zal alsdan gedeeltelijk tusschen het foudraal met meizel en de meer genoemde lus vallen, terwijl

het geheel, als thans, door den eetketel wordt vastgehouden. (Daar de eetketelriem hiervoor iets langer moet zijn, is het raadzaam, bij de zadeltassen, waarvan de linker een langer fourage-strikriempje hebben, tevens de rechter van den langeren eetketelriem te voorzien.)

6. De munitietasch wordt als volgt gewijzigd: Op dezelfde wijze als bij het foudraal van de fretboor wordt er eene lederen lus aangebracht, terwijl de passant op het achterstuk zoodanig moet geplaatst worden, dat deze, wanneer de tasch aan den bovensten sluitriem hangt, iets hooger komt dan de eetketelriem in normalen stand, waardoor deze laatste, door den passant gestoken en aangehaald, het geheel omlaag zal trekken en zoodoende vast in zijnen stand zal houden.

Bij de linkerzadeltasch wordt de plaats van het fourage-strikriempje dus ook eenigszins bepaald door de hoogte van den passant op de munitietasch. Ter bevestiging wordt het fourage-strikriempje achtereenvolgens gestoken door de passanten op de munitie- en zadeltasch, en daarna om de fourage-strik vastgegespt.

4°. Het ondersteuningsoog.

Dit bestaat uit een horizontaal oog, van boven bolvormig ingelaten tot opnemng van den halven bol der draagpin (de inlating en de bol hebben denzelfden straal), terwijl het gat overigens zóó is, dat de pin zich van voren naar achteren en ook een weinig in zijwaartsche richting kan bewegen. (Zie fig. 3 en 4.)

Aan den achterkant heeft dit oog van onderen een daarop verticaal staand plat stuk, waarin een gat van dezelfde middellijn als de schroef met luspin, door welke het ondersteuningsoog aan den vleugel van den voorboom wordt bevestigd; en verder is er, opdat het oog steeds waterpas zal liggen, een nokje a b c d (zie fig. 3) aangebracht, dat van onderen naar het beloop van den vleugel is bewerkt en bij het aanbrengen juist op den binnenbovenkant van dezen komt te rusten.

5°. De wijziging aan het zadel.

De voortuigstooten gaan niet meer door de insnijdingen van de zitting, doch komen onder den voorboom uit de kamer. Vóór tegen den voorboom wordt bovenaan, zoo stevig mogelijk, een stoot aangebracht, waarin gaten, die zeer dicht, zonder den riem evenwel te veel te verzwakken, bij elkaar staan. Boven op den voorboom komt een gesp tot bevestiging van den zoo juist genoemden stoot, waarvan het uiteinde, naar ik meen, zonder bezwaar in het gat van de hanglus naar achteren zal kunnen worden weggestoken, waartoe dit gat wellicht iets breeder gemaakt zal moeten worden.

Vervolgens wordt aan de beide vleugels van den voorboom een ondersteuningsoog aangebracht, waartoe van eene iets langere schroef zal moeten worden gebruik gemaakt. Zie fig. 1 en 2. (De

oude schroeven kunnen dan vervallen voor de achterste scharnieroogen van nieuwe zadels.)

- 6°. De wijziging van de achterkap, aangebracht aan den voorboom bij zadels, welke met eenen gewijzigden singel worden gebruikt.

Aangezien deze singelkap de draagpin zal beletten geheel in het ondersteuningsoog te zakken, zoo zal hiervoor in de plaats moeten komen een plat metalen oog, hetwelk onder de schroef om het scharnieroog grijpt, daar tevens naar omlaag afbuigt, vervolgens langs de beide zijden van het voetstuk van het scharnieroog afloopt, en zich daaronder verbreedt tot bevestiging van de kap met gesp, door middel van eenen naariem.

- 7°. Het oppakken der zadeltasschen.

De draagpinnen van den bok worden in de overeenkomstige ondersteuningsoogen geplaatst, zoodanig dat de halve bollen daarin dragen. Alsnu wordt de breede stift, welke in dezen toestand met den achter bovenkant juist onder den voorboom moet komen en even daarvoor, met kracht zoover mogelijk in de kamer gedrukt. (Het zal aanbevelenswaardig zijn, den bok zóó in te richten, dat de breede stift slechts voor de helft kan worden ingedrukt). De halve bollen worden zodoende, aangezien de stift aan de bovenzijde naar voren oploopt, stevig in de ondersteuningsoogen gedrukt. Thans wordt de aan den voorboom aangebrachte stoot van achteren naar voren en terug om de rol van den bok geslagen en daarna aan het zadel vastgegespt, waardoor het naar voren vallen en dus losraken van den bok met zadeltasschen belet wordt.

Nadere toelichting.

In de eerste plaats moet ik hier opmerken, dat de teekening slechts beschouwd moet worden als eene schets ter verduidelijking van de beschrijving.

Hoewel geen technicus zijnde en het aan den vakman geheel overlappende er een stevig, doch tevens licht geheel van te maken, zoo meen ik toch wel enkele aanwijzingen te mogen geven aangaande de constructie.

Volgens het oordeel van een deskundige kan de bok het beste vervaardigd worden van $\frac{3}{4}$ " hoekijzer, hetgeen meer dan voldoende sterk is, om het gewicht te dragen, dat op den voorboom kan komen, hetwelk niet meer zal zijn dan 15 KG. (gewicht opgepakte tasschen \pm 9,6 KG. + gewicht van 2 munitietasschen 3,15 KG. + de gewichtsvermeerdering door de nieuwe constructie).

Bij eene vervaardiging van den bok uit dit hoekijzer, berekende ik dat het geheel slechts \pm 7 ons zwaarder zal worden, dus nog geen kilogram.

Verder zal het, volgens mijne bescheidene meening, zijn nut hebben, de draagpinnen, doch vooral de afgeplatte bollen van den bok, sterk te harden en de ondersteuningsoogen van brons te vervaardigen. Hierdoor heeft men het voordeel, dat de onvermijdelijke slijtage bijna uit-

sluitend aan het ondersteuningsoog zal plaats grijpen. Dit laatste zal dan op zeer eenvoudige wijze door een nieuw vervangen kunnen worden, daar zulks geen vakkennis vereischt.

De eigenlijke pin dient slechts tot gemak bij het plaatsen van den bok en haar stand op den bol moet zoodanig wezen, dat zij ongeveer verticaal staat, als de breede stift zeer kort bij den voorboom is (zooals onder 7°: „het oppakken der zadeltasschen”, is beschreven).

Wat de stoot aan den voorboom betreft, zoo moet deze vooral aangebracht zijn op eene wijze, waarbij losgaan nagenoeg onmogelijk is, dus bijvoorbeeld niet door hem *tegen* den voorboom te *naaien* (d.w.z. niet op het omgeslagen gedeelte van de zitting). Zeker ware het eenvoudiger den bok in zijnen stand te houden door een stoot aan dezen en eenen gesp aan het zadel of omgekeerd, daar het vastgespen dan vlugger gaat. Doch bij de aangegeven manier heeft men het groote voordeel, dat men den bok met kleinere afstandsverschillen kan aantrekken, terwijl bij een mogelijk rekken van den riem, dit slechts voor de helft ongeveer merkbaar wordt (men denke aan de onderste stooten van de stangbakstukken). Toch is het van veel belang dezen stoot van stevig, zeer weinig rekbaar leder te vervaardigen. Ik meen nl. uit de schets te mogen afleiden, dat door de gewichtsverdeeling de tasschen eene neiging zullen hebben om in de ondersteuningsoogen naar voren en omlaag te draaien. Ik kan het niet ontkennen, dat het gunstiger ware, zoo zij juist eene tegengestelde neiging vertoonden, daar zij dan vanzelf vaster gingen zitten. Wanneer evenwel de wig goed in de kamer gedrukt is, zal de wrijving tusschen het leder en het ijzer vrij sterk zijn, daar de stift tamelijk breed is, en zal er betrekkelijk weinig kracht noodig wezen, om deze in haren stand te houden. Ten slotte eene opmerking, die mij noodzakelijk voorkomt, daar ik vrees, dat men al dadelijk bezwaren zal opperen tegen het brengen van een voorwerp in de kamer, met name de breede stift.

Men behoeft waarlijk niet bevreesd te zijn voor drukking op de schoft, want wat is het geval?

De dekens, hoe goed ook in de kamer gedrukt, zakken bijna alle naar beneden (na een half à één uur rijden ziet men dit reeds), zoodat men tusschen den voorboom en de deken door kan zien. Deze omstandigheid meende ik te kunnen benuttigen, doch daar er enkele paarden (steeds dezelfde) waren, die dit neerzakken van de deken niet vertoonden, rees er eenige twijfel, daar het systeem voor alle paarden moest bruikbaar zijn.

Deze gevallen heb ik dan ook in het bijzonder nagegaan. Het was steeds mogelijk eenen vinger met handschoen gemakkelijk tusschen den boom en de deken te brengen.

Zekerheidshalve heb ik bovendien metingen gedaan, zoowel met oud-als nieuw-model stegen, hetwelk geen noemenswaardig verschil opleverde. Ik nam daartoe magere paarden, doch vooral diegene, waarbij de steeg van het zadel ten opzichte van de schoft zeer laag komt, vervolgens de oudste, dus dunste, deken, waardoor het zadel eveneens

iets dieper doorzakte, dan bij eene nieuwe, en ten slotte liet ik bij het meten steeds een ruit opzitten, waardoor het geheel $\pm 2\frac{1}{2}$ mM. lager kwam te liggen; ik nam dus wel de ongunstigste gevallen.

De verticale afstand tusschen de plat op de schoft gelegde deken en den onderkant van den voorboom varieerde hierbij van 25 tot 51 mM. (bij dikke paarden vond ik afstanden van 70 mM.). Ik deed de meting bij 12 magere paarden en daaronder trof ik er slechts één aan, waarbij die afstand 25 mM. was, terwijl de hoogte tusschen deken en voorboom bij de overige elf steeds meer dan 35 mM. bedroeg.

De stift nam ik bij het zwaarste gedeelte 7 mM. dik, hetgeen door haar breedte en door den gebogen vorm meer dan voldoende sterk is, zoodat er dus steeds de noodige ruimte in de kamer overblijft, waarvoor ik bovendien het volgende kan aanhalen.

De oud-model stegen zijn door het langdurig gebruik zeer sterk gesleten in de scharnieroogen, en zoo vond ik onlangs een paar, waarbij het gat van het voorste scharnieroog 9 mM., zegge *negen* mM. grooter geworden was. De voorboom kwam daardoor dus 9 mM. lager te liggen en toch heeft men daarvan nog nimmer eenig nadeel ondervonden. „Maar als de voorboom eens mocht doorzakken?” zoo zal men vragen.

In plaats van een nadeel, meen ik juist hier op eene zeer gunstige omstandigheid te kunnen wijzen.

Door de inrichting van den bok tot zadeltasschen is een zijwaarts uitbuigen bijna geheel uitgesloten. De voorboom van het zadel wordt dus, wanneer met de bepakking gereden wordt, als 't ware door den bok versterkt, waardoor de kans op een doorzakken vermindert. Mocht de voorboom doorzakken, wanneer het zadel zonder de tasschen gebruikt wordt, dan zal men dit, daar de bok tevens eene soort mal is, bemerken, als men de tasschen wil aanbrengen. Men wordt zodoende vanzelf op een doorgezakten voorboom attent gemaakt, terwijl men thans langen tijd met zulk een zadel kan rijden, alvorens dit te bespeuren. Voor het geval men bij het niet passen van den bok aan dezen mocht twijfelen, beproeft men het met een ander op zijn bijbehorend zadel goed passend stel zadeltasschen.

Mocht men nu nog bezwaren maken en meenen, dat de magere paarden, welke ik voor mijn proeven bezigde, door aanhoudende vermoeienissen in nog ongunstiger voedingstoestand zullen kunnen geraken, zoodat die voorboom nog dichter bij de schoft zal komen, dan zou men de 7 mM. vermindering in hoogte op de volgende wijze kunnen terugbrengen tot ± 3 mM.

De voorboom is bekleed met een lederen belegstuk, waaraan de zitting is bevestigd. (Zie fig. 6.) Hierdoor steekt het leder in verticalen afstand ± 7 mM. (zie a c) onder het ijzer uit. De zadelmaker, wiens oordeel ik daaromtrent vroeg, verzekerde mij, dat er niet het minste bezwaar bestaat om dit leder ter breedte van de stift onder het ijzer geheel weg te snijden. De verbinding van het zool- en tuigleder der zitting met het belegstuk gaat daardoor op die plaats verloren en men

moet dan tusschen de over den voorboom geslagen stukken der zitting een nieuw stuk leder aanbrengen, dat eerst onder om het ijzer wordt heen getrokken en daarna wordt vastgenaaid aan de zitting.

Daar dit leder, dat tevens aan de eene zijde den stoot tot bevestiging van den bok zou kunnen vormen, stevig genoeg is, wanneer het eene dikte heeft van 3 mM., zoo wordt de kamerhoogte dus vermeerderd met bc , of ± 7 mM. — 3 mM. = ± 4 mM., en bij het inbrengen van de breede stift heeft men dus een verlies in hoogte boven de schoft van 7 mM. — ± 4 mM., of ± 3 mM.

Tot het maken van een voorschrift betreffende het oppakken, wanneer het paard gezadeld is, zou ik eerst dan willen overgaan, wanneer de practijk heeft uitgewezen, hoe dit op de eenvoudigste wijze kan geschieden.

Gaan wij ten slotte na of het systeem werkelijk aan de gestelde eischen voldoet en tevens, welke voordeelen daaraan verbonden zijn.

1°. De vaste ligging is verzekerd en wel om de volgende redenen:

a. Doordat de stift wigvormig is, worden de halve bollen der draagpinnen bij een krachtig in de kamer drukken vast in de bolvormige inlating der ondersteuningssoogen gedrukt, waardoor geen verwikken, in welke richting ook, mogelijk is.

b. De bevestiging vereischt weinig kracht; door een korten slag met de vuist tegen den bok zit de breede stift vast in de kamer, terwijl ook het aantrekken van den stoot niet moeilijk zal vallen, zoodat dus de kleinste en zwakste man in staat is zijne tassen stevig op te pakken.

c. Mocht de man te velde hiertegen zondigen en was het nakijken voor het uitrukken niet mogelijk, dan kan de pelotonscommandant tijdens het rijden de fout laten herstellen, daar dit te paard even gemakkelijk zal gaan als te voet.

d. Worden er uit de tasch voorwerpen verwijderd of wel verplaatsen deze zich door het schokken, dan is dit niet van invloed op de vaste ligging.

e. Door de onderste ondersteuningsrib is het naar beneden zakken op de deken uitgesloten en is de stand in deze richting dus eveneens verzekerd, terwijl de schouder zich nu te allen tijde vrij zal kunnen bewegen.

2°. De bevestiging is eenvoudig.

Bij dit systeem is er slechts ééne manier, waarop het mogelijk is, de tassen aan het zadel te bevestigen, alles wijst zich vanzelf.

Ik mag hier stellig als een groot voordeel opmerken, dat de oefening van den recruit in het oppakken veel minder tijd zal vorderen dan vroeger. *Met korteren oefeningstijd in dit opzicht worden betere resultaten verkregen.*

3°. Het oppakken kan niet veel tijd eischen.

De eenvoudigheid van het geheel wijst hierop voldoende. Het komt mij voor, dat de bevestiging der beide tassen even

spoedig gereed zal wezen, als thans het vastmaken van één der aanslagstooten.

Hiermede is, geloof ik, duidelijk de doelmatigheid en deugdelijkheid van het systeem aangetoond en, al mocht het in de practijk ook blijken, dat niet alle genoemde voordeelen dáár even sterk voor den dag komen als hier in theorie, toch meen ik mij te mogen vleien, dat bovenstaande beschrijving het oordeel gunstig moet stemmen voor deze nieuwe bevestigingswijze, al is daaraan ook het nadeel verbonden, dat het gewicht met *enkele onsen* wordt vermeerderd en de kosten natuurlijk iets hooger worden.

II.

Thans zij het mij vergund, een oogenblik stil te staan bij enkele andere voorwerpen, tot de bepakking behoorende, en in de eerste plaats breng ik dan den *linnen emmer* ter sprake.

Dezen volgens het voorschrift aan het zadel te bevestigen, is onmogelijk, daar de kram te smal is voor de lus en deze dus niet daardoor gestoken kan worden. Zoo ziet men dan ook veel gebruik maken van een stukje touw, hetgeen m. i. eene bedenkelijke bevestigingswijze is.

Daar hierin op de meest eenvoudige manier verbetering kan worden gebracht, is het onnoodig, die aan te geven; alleen zou ik willen vragen, of het niet beter ware den zinken bodem te vervangen door een anderen van dezelfde stof als die van den zijwand. Het komt nl. herhaaldelijk voor, dat de bodem in het gedrang wordt verbogen, of van den opstaanden rand loslaat, waardoor de emmer dus onbruikbaar wordt. —

Ten tweede vestig ik het oog op den *ring*.

Deze, alleen aan den mantelriem bevestigd, schuift onder het rijden licht naar achteren en veroorzaakt dan door het schokken gemakkelijk eene verwonding. Dit nu is eenvoudig te verhelpen, door den achtersten singelstoot van boven naar beneden door den ring te halen, en daarna gewoon vast te gespen, zoodat deze derhalve tusschen den stoot en de deken komt te liggen, waarbij de eerste dus het naar-achter-schuiven zal beletten.

Voor drukking behoeft men niet bang te zijn, daar de stoot, wanneer de ruiter is opgezeten, nimmer strak gespannen is, door het neerzakken van den achterboom. Korporaals hebben daarmede in mijn peloton zoo gereden en daarvan niet het minste nadeel ondervonden.

Verder behooren tot de uitrusting een *schoen-* en een *laarzenborstel*.

Deze zijn voor hunne eigenlijke bestemming totaal ongeschikt, en de man gebruikt dan ook gewoonlijk „den eenen als vetkees en den anderen om zijn spulletjes mee in de was te zetten”, zooals hij het op zijn manier uitdrukt.

Beide zijn te zacht, terwijl die voor de schoenen tevens te klein is. Men zal bezwaar hebben tegen een langer model; maar zou er dan geen hardere borstel te vervaardigen zijn, welke door middel van een scharnier kan worden toegevouwen met het haar naar buiten, zoodat ze in

de tasch niet veel plaats meer zal innemen dan de oude? Op eenvoudige wijze moet en kan voorkomen worden, dat zulk een borstel bij het poetsen vanzelf zou dicht slaan.

Eindelijk de *fouragestrik*.

Deze was eertijds van stevig touw, doch allengs is dit dunner geworden, zoodat na eenig gebruik eene aan stukken getrokken fouragestrik niets vreemds is. Zouden wij niet weder tot de oude kunnen terugkeeren?

Ten slotte heeft het mij eenigszins verwonderd, dat in het nieuwe pioniersvoorschrift de oude bevestigingswijze van *fretboor* en *meizel* vrijwel is behouden. Deze toch is zoodanig, dat men voor het gebruik den aanslagstoot moet losgespen. Nadat echter de meizel er is afgeschoven, moet men dien stoot ook weder vastmaken, opdat men het foudraal van de fretboor niet verlieze, terwijl hij hierdoor dus eerst moet worden losgespt, alvorens men den meizel weder op de tasch kan aanbrenge. Dit is lastig, het geeft tijdverlies, en toch zal het veelmaals voorkomen, dat er juist weinig tijd te verliezen is, als men tot het gebruik van dit gereedschap overgaat, zooals bij het maken van boorgaten tot het vernielen van houten bruggen of palen.

Eene wijziging als volgt komt mij doelmatig voor. Beneden aan het foudraal voor de fretboor maakt men een kokertje tot opname van den meizel.

Geeft men vervolgens het opsluitkokertje eenen zoodanigen vorm, dat zijne doorsnede dezelfde is als die van foudraal met juist daartegen liggenden meizel, dan kan men dezen, in het onderste kokertje gestoken zijnde, door den opsluitkoker vasthouden, terwijl het afnemen nu ook op de meest eenvoudige wijze kan geschieden.

Bij de wijziging onder punt 3a blz. 786 nam ik aan, dat het foudraal met opsluitkoker in dezen geest veranderd was. Wil men deze verbetering niet aanbrenge, dan moet men aan punt 3a het volgende toevoegen:

Tot bevestiging van den meizel aan het foudraal moet men hieraan eenen korten stoot naaien, voorzien van een knoopsgat. Door het gat van den meizel gestoken, kan men dezen dan aan den knoop vastmaken.

CAVALERIST.

MEDEDEELINGEN.

I.

KOLONIAAL MUSEUM TE HAARLEM.

Nederlandsch Oost-Indische prijsvraag (1903) over het gebruik van Sirih.

De Commissie van het Koloniaal Museum te Haarlem looft uit eene Gouden Medaille, of een bedrag van f100 (één honderd gulden), voor de beste bijdrage tot de kennis van het *gebruik van sirih in Ned. Oost-Indië*, wat betreft de bijzonderheden van dit gebruik, de beteekenis er door de bevolking aan gehecht, enz. Aan alle andere verdienstelijke bijdragen over hetzelfde onderwerp zullen zilveren of bronzen medailles worden toegekend. Zulks geldt ook voor medische of chemische onderzoekingen, dit belangrijk genotmiddel betreffende.

Antwoorden in te zenden voor 31 December 1903 aan den Directeur van genoemd Museum, die bereid is nadere inlichtingen te geven.

Namens de Commissie van het Koloniaal Museum:

W. P. GROENEVELDT, Voorz.

M. GRESHOFF, Secr.

II.

AMSTERDAM, datum postmerk.

Geachte Redactie!

De Conferentie van Nederlandsche Stenografenvereeningen, gehouden te 's-Gravenhage den 30 Augustus jl., besloot met algemeene stemmen, onderstaanden brief aan de Nederlandsche Pers te zenden.

Ik verzoek U derhalve beleefd, dezen in Uw geacht blad te willen opnemen en tevens aan het daarin gedaan verzoek gevolg te geven.

U bij voorbaat mijnen dank betuigend,

Hoogachtend,

J. VAN AALS LZN.,

Voorz. der Conferentie.

Sarphatistraat 71.

AMSTERDAM, datum postmerk.

Geachte Redactie!

Bij dezen nemen wij de vrijheid, eene kwestie van stenografischen aard onder Uwe aandacht te brengen, en tegelijkertijd Uwe hulp in te roepen, om aan een grooten misstand op stenografisch gebied een einde te maken.

In de laatste jaren hebben een aantal bewerkers of ontwerpers van stenographie-systemen de methode ingevoerd, aan *iedereen aanhanger* van hun stelsel een *diploma* (ook *getuigschrift* genaamd) uit te reiken en dat wel *zonder dat daarvoor examen wordt afgelegd*. Meestal beoogen zij daarmede, voor hun stelsel van stenographie reclame te maken, door *zooveel mogelijk* diploma's uit te reiken, om zodoende in couranten en tijdschriften *zoo groot mogelijke* lijsten van gediplomeerden (!) te kunnen doen opnemen. Voor die diploma's laten zij zich ook in den regel tamelijk betalen en aangezien ieder, die eenigszins van stenographie op de hoogte is, aan een dergelijke acte *niet de minste waarde* hecht en de gediplomeerden spoedig inzien, dat zij hun geld hebben weggeworpen, blijkt het duidelijk, dat deze wijze van diploma's uitreiken door hen slechts als reclame-middel en als een winstgevend zaakje wordt toegepast. Het is dezen systeem-uitvinders gewoonlijk minder er om te doen, de beoefening der stenographie aan te moedigen (want menigeen denkt, dat hij, na zoo'n diploma „behaald” te hebben, stenograaf (!) is), maar meer om hun eigen belang te bevorderen. Het is ons gebleken, dat deze diploma's hoogst lichtvaardig worden uitgegeven; wij hebben de ervaring opgedaan, dat zeer vele personen, die een dergelijk diploma bezitten, geen enkel woord volgens het door hen beoefende stelsel juist konden weergeven. *Zeer verwerpelijik* vooral is 't uitreiken van deze diploma's aan *jeugdige personen* (zelfs kinderen van 7 tot 12 jaar verkregen ze), die hierdoor in hun eigen oogen verbazend knap lijken en die ook herhaaldelijk in de strikken der bedoelde diploma-uitreikers vallen.

Deze geheele wijze van diploma's uitreiken speculeert voornamelijk op de onwetendheid van het groote publiek. Ook de redactien van onderscheidene dagbladen worden er de dupe van, doordat zij zich laten verleiden, de resultaten van dergelijke z. g. examens (wat het *niet* zijn, want een ieder kan ze schriftelijk afleggen) in hunne kolommen op te nemen. Onbewust werken zij zodoende een bestaand kwaad in de hand en reeds het feit, dat zij dit niet bestrijden, is voldoende om te doen zien, dat zij met deze misstanden op stenografisch gebied onbekend zijn, en, in de meening verkeerende de stenographie te bevorderen, werken zij juist het kwaad in de hand.

Wij veroorloven ons derhalve, U bij dezen dringend te verzoeken

voortaan de plaatsing te weigeren van lijsten van personen, die „behaald” hebben:

1. Diploma A van de Nederlandsche Stenografenvereeniging „Stolze-Wéry”;

2. Het getuigschrift voor stenographie en diploma A, uitgereikt door den heer Riënts Balt (*niet* door de vereeniging van dien naam);

3. Het diploma derde klasse (voor Correspondentie- of Reporterschrift), uitgereikt door de stenografen-vereeniging „Groote”.

Wanneer wij U ten overvloede nog mededeelen, dat in het jaar 1901 aan meer dan 1500 personen (allemaal stenografen??) een dergelijk diploma is uitgereikt, vertrouwen wij, dat U de redelijkheid van ons verzoek zult inzien en ons zult steunen in de bestrijding van dit kwaad, en het niet, door de opname van deze lijsten met afkeurenswaardige diploma's (die de beoefening der stenographie *niet* bevorderen) zult in de hand werken. De waarde van andere, in dit schrijven niet genoemde, diploma's laten wij geheel in 't midden.

Zeer zult U ons nog verplichten, wanneer U dit schrijven in Uw veelgelezen blad wilt opnemen, om zoodoende het publiek voor deze diploma's te waarschuwen.

Met beleefden dank voor de plaatsing,

De Conferentie van Nederlandsche Stenografenvereenigingen, gehouden te Den Haag, 30 Aug. 1902.

Vereeniging van Nederlandsche Stenografen, systeem „Gabelsberger Schwab”.

Nederlandsche Stenografenvereeniging „Willem Stolze”.

Vereeniging Schrijf Steeds Sneller (stelsel Scheithauer-Balt)
's-Gravenhage.

Vereeniging „Steeds Sneller” (stelsel Groote), Amsterdam.

Delftsche Stenografenclub „Ovenu” (stelsel Scheithauer-Balt).

Nederlandsche Stenografenbond I. Pitman.

Id. afdeeling Amsterdam.

Delftsche Stenografenclub (stelsel Scheithauer-Balt).

Amsterdamsche Stenografenclub „Oefening baart Snelheid”
(alle stelsels).

Vereeniging van Leeraren in de Stenographie (alle stelsels),
te Amsterdam.

Stenografenclub „Dekker”, te Amsterdam.

Stelsel Goudschaal-Bussmann.

Stelsel Tétar van Elven-Steger (kamerstelsel).

BOEKBEORDEELING.

De ontwikkeling van ons krijgswezen sedert November 1813, door
W. E. VAN DAM VAN ISSELT, Eerste-Luitenant der Veldartillerie, Leeraar aan de K. M. A. *Haarlem*, 1902, VINCENT LOOSJES.

In dit werkje, van welks inhoud wij met genoeg en waardeering kennis namen, wordt een kort en duidelijk, veeltijds objectief gehouden overzicht gegeven van de ontwikkeling van ons krijgswezen na de bevrijding van de Fransche overheersching. Veeltijds objectief; tot ons leedwezen niet altijd, want daar, waar de S. zijn objectief standpunt verliet en tot het wedergeven van zijne, subjectieve, meening omtrent verschillende regelingen overging, vonden wij — de gunstige uitzonderingen daargelaten — zijn arbeid over het algemeen niet zoo goed geslaagd. Dit laatste, geheel afgescheiden van het al of niet instemmen met de neergeschreven meeningen, voornamelijk, omdat de grenzen, waarbinnen de S. zijne studie beperkte, ja, laat ons, met het oog op den overvloed van stof, gerust zeggen, beperken moest, niet toelieten eene diep ingaande critiek op de ontwikkeling onzer krijgsinstellingen gedurende zoo geruimen tijd te leveren. Daardoor verkregen de critische beschouwingen niet de diepte, welke de gecritiseerde aangelegenheden verdienden, maar ook niet die, welke zij zelf behoefden, om op den naam van afdoende aanspraak te kunnen maken.

Dit blijft intusschen eene quaestie van opvatting. De Heer VAN DAM VAN ISSELT heeft gemeend de zichzelf gestelde taak in den vorenbedoelden zin te moeten uitbreiden; iets, waartoe hij ongetwijfeld ten volle gerechtigd was. Wij schreven de vorenstaande opmerkingen dan ook uitsluitend neder om hen, die dit werkje bestudeeren — en wij hopen, dat het er velen zullen zijn —, op te wekken de critische beschouwingen van den S. door studie en overdenking vollediger te maken en op hare juiste waarde te schatten.

Onze belangstelling in den arbeid van den S. willen wij gaarne toonen door aan enkele zaken een kort woord te wijden.

Op blz. 3 en in noot 2 op blz. 4 geeft de S. te verstaan, dat de afstand, in 1814, van de Kaap de Goede Hoop, Demerary, Essequebo en Berbice geschiedde als tegenwicht van de betaling door Engeland van 12 millioen aan Zweden en 25 millioen aan Rusland, zijnde dit het

aandeel van beide Rijken in de kosten, voor de bevrijding van België gemaakt. Wij gelooven, dat deze aangelegenheid onjuist is voorgesteld; het z. g. verkoopen van de Kaap en de overige koloniën kan in het licht der moderne historische critiek niet meer volgehouden worden. Tot staving van deze bewering verwijzen wij korthedshalve naar de studiën door Professor Mr. J. E. HEERES, aan dit onderwerp gewijd ¹⁾. Alleen zij hier vermeld, dat reeds bij de onderhandelingen tusschen de Gealliëerden in het begin van 1814 was besloten, dat Zweden aan Frankrijk het eiland Guadeloupe zou afstaan, maar daarvoor schadeloos gesteld zou worden door eene West-Indische kolonie van Nederland, op dat oogenblik in het bezit van Engeland. In Juli 1814 eischte Zweden Demerary, Essequebo en Berbice of minstens 1 millioen pd. st.; Engeland betaalde dit millioen pd. st. rechtstreeks aan Zweden en behield daartegenover eenvoudig de drie evengenoemde koloniën.

Ook de door Engeland aan Rusland betaalde gelden hebben noch met den afstand van koloniën, noch met de bevrijding van België iets te maken. Bij het Verdrag van Chaumont op 1 Maart 1814 had Rusland verklaard te willen treden in Engeland's denkbeelden omtrent de *vereeniging* van België met Nederland, als Nederland en Engeland, ieder voor de helft, $\frac{2}{3}$ der in 1788 door Rusland door tusschenkomst van een Amsterdamsch bankiershuis gesloten leening overnamen. Willem I kreeg eerst den 21^{en} Juni 1814 kennis van deze overeenkomst. Dat Engeland bij de teruggave onzer koloniën de Kaap de Goede Hoop behield, heeft hiermede niets te maken, ook niet met de 2 millioen pd. st., welke dit Rijk betaalde als aandeel in de kosten der te maken verdedigingswerken in België, omdat deze laatste niet ten bate van Nederland, maar wel ten behoeve van de politiek der Gealliëerden in het leven geroepen werden.

O. i. volkomen terecht wijst S. (blz. 69, in verband met blz. 22) op de onjuistheid, die begaan is door in art. 40 der landweerwet de bepaling op te nemen, dat tegelijkertijd met het vervallen der Schutterrij op 1 Augustus 1908 ook „de Wet van 19 Dec. 1832 (S. B. 58), houdende bepalingen nopens den dienst bij den landstorm” zal ophouden van kracht te zijn. Deze wet was eene gelegenheidswet, die door de ontbinding van den landstorm bij K. B. van 4 Aug. 1839 (S. B. 34) vanzelf verviel. Haar dan ook uit den doode te doen opstaan, om haar andermaal op 1 Augustus 1908 ten grave te doen dalen, komt ons voor op staats-rechterlijk gebied eene dwaling te zijn geweest.

Op blz. 33 geeft S. als zijne meening te kennen, dat men onzerzijds vaak de Pruisische politiek miskend heeft, die „geenszins die van een onverzadelijke is geweest, doch geleid werd door eene logische gedachte — het streven naar de Duitsche eenheid — en niet verder reikte”. Of deze politiek werkelijk nimmer verder gereikt heeft, laten wij in het

¹⁾ Zie o. a. Hand. en Med. van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde 1896/97, blz. 32, en Alg. Verg. van het Indisch Genootschap van 29 Oct. 1901.

midden; wat de toekomst ons in dit opzicht leeren zal, weten wij natuurlijk niet; maar wel weten wij, dat eene niet onbelangrijke partij in Duitschland het begrip „Duitsche eenheid” uitbreidt over een aantal Staten, die op het oogenblik nog niet tot het Duitsche Keizerrijk behooren. Ofschoon geenszins door Prussophobie gekweld, meenen wij toch, dat het verstandig is ook met het streven van die partij rekening te houden; in ieder geval bij onze oorlogstoerustingens ons niet te laten leiden door stemmingen, die elk oogenblik aan verandering onderhevig kunnen blijken.

Ten aanzien van noot 3 op blz. 41 zij opgemerkt, dat het bouwen van een sperfort bij Deventer niet in de bedoeling van de Vestingwet lag.

Met de op blz. 44 gemaakte opmerking, omtrent de reorganisatie van ons leger door den Minister REUTHER, kunnen wij niet instemmen. De daardoor in het leven geroepen vermindering van het aantal eenheden bij de infanterie en van het aantal vuurmonden bij de veldartillerie hebben wij — *waar de noodzakelijkheid van uitbreiding van het leger eene sedert jaren vaststaande zaak was* — steeds een misgreep geacht, omdat, wat in dit opzicht vrijwillig opgeofferd wordt, later niet dan met groote bezwaren teruggekregen kan worden. Bij de reorganisatie, welke ons leger eerlang ten gevolge van het vergrootte contingent zal moeten ondergaan, vreezen wij dat dit wel wederom blijken zal.

Evenmin deelen wij S.'s opmerking (blz. 46), dat de intrekking der ontwerpen van wet tot regeling van de militie en van de schutterijen, door den Minister REUTHER ingediend, zou moeten worden betreurd. Deze opmerking houdt verband met het gestelde op blz. 51 en met den inhoud van bijlage IV, waarin S. zich een zeer sterk voorstander be-toont van het behoud der schutterijen. Nu is het ons echter steeds voorgekomen, dat de gebreken, aan de schutterijen klevende, zóó groot waren, dat deze aan de bruikbaarheid van dit lichaam voor oorlogsdoeleinden onoverkomelijke hinderpalen in den weg legden. Voor die gebreken is S. allermintst blind, hij somt ze nauwkeurig op en had ze door eene meer doeltreffende regeling opgeheven willen zien, doch hij ziet hierbij, o. i., over het hoofd, dat, indien dit geschied ware, de nieuw gevormde schutterij met die van 1827 niets meer dan den naam gemeen zou hebben gehad, m. a. w. een geheel ander karakter verkregen zou hebben. S. erkent dit eigenlijk zelf, waar hij zegt: „zelfs gezien in het „licht van den toenmaligen tijd bevatte de schutterijwet ten eenenmale „onvoldoende waarborgen voor het verkrijgen eener deugdelijke leger-„reserve”.

Dat de thans gevolgde weg zoo weinig oordeelkundig gekozen is, als S. onderstelt, achten wij voor ernstige tegenspraak vatbaar. Volgens dat stelsel heeft men toch allereerst het leger, daarachter de uit het leger voortgekomen reserve (landweer), waarbij door eene oordeelkundige indeeling der herhalingsoefeningen, zoowel bij het leger als bij de landweer zelf, van de *in het leger* verkregen militaire vorming zooveel en zoogoed mogelijk partij getrokken wordt. Daarnaast laat de te vor-

men *landstorm* alle mogelijke ruimte voor toepassing van het beginsel „allen weerbaar”, d. i. dus, om een mot à la mode te bezigen, voor de volkswapening. Deze, bij hunne indeeling geheel ongeoeffende elementen te vereenigen met hen, die in het leger hun militieplicht reeds vervuld hebben, tot één lichaam: schutterij, volkswapening, landstorm, legerreserve, of hoe dan ook geheeten, zouden wij niet oordeelkundig heeten. Voor den samenhang, de oefening en de tucht in dat lichaam schijnt ons namelijk eene dergelijke regeling hoogst nadeelig toe.

Nu ontkennen wij geenszins, dat de tijd, bij de landweer ¹⁾ aan herhalingsoefeningen gewijd, uiterst karig toegemeten is ²⁾, zoodat het zeer wel mogelijk kan zijn, dat bij de uitvoering der wet de noodzakelijkheid blijkt, hierin wijziging te brengen. Niets belet intusschen *dan* daartoe over te gaan, wanneer althans de hiervoor vereischte medewerking van de wetgevende macht verkregen kan worden. De ervaring, bij de behandeling der legerwetten in 1901 opgedaan, stemt intusschen in dit opzicht weinig optimistisch en doet ons ook voor eene behoorlijke regeling van den dienst bij den landstorm, in dien zin dat deze voor oorlogsdiensten werkelijk bruikbaar wordt, ernstig vreezen. Doch juist daarom had S. ter wille van de billijkheid beter gedaan geen vergelijking te maken tusschen de landweer, zooals deze thans onder den invloed der vertegenwoordiging geregeld is, en eene ideale volkswapening, die alleen daarom wel altijd een ideaal zal moeten blijven.

De geringe waardeering van de werkzaamheid van den Heer DE ROO VAN ALDERWERELT, waarvan S.'s opmerking op blz. 49 getuigt, heeft ons pijnlijk getroffen en wij twijfelen er dan ook niet aan, of S. zou, wanneer hij deze persoonlijkheid ernstiger bestudeerd had, wel tot andere gevolgtrekkingen gekomen zijn. DE ROO heeft in een tijd, toen stelselloosheid de leuze bij uitnemendheid scheen te zijn bij de regeling onzer oorlogstoerusting, door zijn met krachtige argumenten gesteunde adviezen veel kwaad helpen voorkomen, den stoot tot menige goede regeling helpen geven. Dat hijzelf weinig of niets heeft tot stand gebracht, is uitsluitend aan het noodlot te wijten, die hem de plaats, vanwaar zijne werkzaamheid eerst recht kon uitgaan, deed bereiken, op het oogenblik dat de eerste uitingen eener, in hare gevolgen, doodelijke kwaal hem reeds ernstig bij den arbeid belemmerden.

Op blz. 60 stelt S. den eisch, dat men, voor eene billijke waardeering, het reservekader, wat het gehalte betreft, vergelijken moet met het tegenwoordige schutterijkader en geenszins met het beroepskader van het leger. O. i. ten onrechte, en ook niet in overeenstemming met de eenige regels hooger geplaatste zinsnede: „Was de dringende behoefte

¹⁾ S.'s afkeer van het woord „landweer” achten wij overdreven; het is een goed Hollandsch woord, terwijl bovendien de naam tot de zaak niets afdoet.

²⁾ Bij oordeelkundige regeling der vrijwillige oefeningen bij de landweer, waarvan het beginsel in de wet is vastgelegd, kan voor het onderhouden van het in het leger geleerde veel gedaan worden.

aan beter kader voor eene komende, moderne legerreserve niet vreemd aan de oprichting van het reservekader, enz.". Wil men *juist* waardeeren, dan moet men, zonder dat vergelijking met beroeps- of ander kader noodig is, aan het reservekader den eisch stellen, dat het voor de aanvoering in oorlogstijd ten volle geschikt is. Alleen door aan dien eisch te voldoen, kunnen de officers, welke deze instelling aan de schatkist stelt, en de faciliteiten, welke aan de leden van dat kader geschonken zijn, worden gerechtvaardigd.

Of het daarbij juist gezien was tal van gunstige bepalingen te treffen en de militaire eischen niet te hoog op te voeren om, nadat de instelling burgerrecht verkregen had, daarop meer en meer terug te komen, hebben wij steeds betwijfeld. O. i. kweekt men daardoor ontevredenheid aan en had het de voorkeur verdiend reeds aanstonds eene regeling te treffen, die ook later proefhoudend zou blijken.

Nog eene enkele opmerking ten aanzien van de bijlage III, welke eene opgave bevat van de door ons gevoerde oorlogen en van de ernstige conflicten, waarin wij met onze naburen geraakt zijn sinds het sluiten van den vrede van Munster, alsmede de aanduiding van de richting, waaruit de aanval op ons land plaats had of waaruit deze had *kunnen* plaats hebben, indien de bedreiging in een aanval was overgegaan.

Wat S. bij het samenstellen dezer bijlage beoogd heeft, is ons niet duidelijk geworden. Uit de bijschrijving zou men kunnen afleiden, dat hij bedoeld heeft daaruit te doen zien met welke Staten wij, op grond van hetgeen de geschiedenis te dien aanzien leert, in de toekomst in oorlog zouden kunnen geraken. Als zoodanig kunnen wij aan den inhoud dezer bijlage geen groote waarde toekennen. De wijziging der politieke grenzen en toestanden in den loop der tijden, de groote veranderingen, welke op commercieel, industrieel en economisch gebied hebben plaats gevonden, maken in dit opzicht eene vergelijking tusschen voorheen en thans vrijwel onmogelijk. Zij, die vroeger onze aangewezen vijanden waren, *behoeven* dit in de toekomst onder de zoozeer gewijzigde verhoudingen volstrekt niet te zijn. Van meer waarde, hoewel altijd onder zeker voorbehoud, kon zijn een overzicht van de richting, waarin een rechtstreeks tegen ons land gerichte aanval in den loop der tijden ondernomen is, omdat hierbij de terreingesteldheid eene groote rol speelt en deze, in het algemeen genomen, niet aan belangrijke veranderingen onderhevig geweest is. In dien zin bewerkt, gelooven wij, dat deze bijlage meer had kunnen leeren, dan thans het geval is, nu schijn en werkelijkheid geheel zijn doorengemengd.

MALEISCH TIJDSCHRIFT: BINTANG HINDIA".

Met 1 Januari 1903 begint de eerste jaargang van dit tijdschrift en dan zal het blad geregeld elke veertien dagen verschijnen. Tot dien datum verspreidt de ondernemende uitgever N. J. Boon te Amsterdam maandelijks ongeveer 10.000 proefnummers over geheel Indië.

De „Bintang Hindia” is een keurig net geïllustreerd orgaan, dat voor onze Inlandsche, Chineesche en Arabische medeburgers wordt opgericht.

Houde men zich doel en strekking van het nieuwe tijdschrift voor oogen, zooals dit in de prospectus is samengevat in de woorden: „Kortom wij willen de nog te veel als plant levende Insulaners helpen opheffen, ontwikkelen en logisch leeren denken”, dan is eene beoordeeling van het orgaan in dit militaire tijdschrift minder op haar plaats.

De reden echter, die ons er toe leidt toch een enkel woord omtrent het nieuwe tijdschrift te zeggen, is, dat de eerste proefnummers den indruk geven, dat eene ruime plaats zal worden ingeruimd aan artikelen over het Indische leger, en meer in 't bijzonder gericht tot de Inlandsche en Amboineesche militairen van dat leger.

Dat was ook wel te verwachten, als men in 't oog houdt, dat de Redactie is samengesteld, behalve uit eenige ontwikkelden Inlanders en Chineezen, mede als eenige Europeaan, uit den voormaligen officier CLOCKENER BROUSSON. Deze laatste bewerkte reeds in 1900 in Indië de uitgave van een Maleische soldatenkrant, de „Soerat Chabar Soldadoe”.

Aangezien een groot aantal niet-militairen zich op die krant abonneerden, werd in 1901 de naam veranderd in dien van „Bandera Wolanda” (Hollandsche vlag); doel en strekking bleven evenwel behouden.

Moeilijkheden met den uitgever waren oorzaak, dat de heer CLOCKENER BROUSSON zich aan de Redactie van de „Bandera Wolanda” onttrok en zich nu voorstelt met eenige hier te lande vertoevende ontwikkelde Inlanders en Chineezen uit Nederlandsch Indië de „Bintang Hindia” in 't leven te roepen.

Als doel van de „Soerat Chabar Soldadoe” werd indertijd opgegeven: „de niet-Hollandsche militairen liefde voor hun Koningin, voor Nederland, voor hun vaandel in te boezemen, hen door grootsche voorbeelden van rasgenooten tot navolging te prikkelen, kortom het z. g. moreel der bruine strijders te ontwikkelen”. Dit schijnt ook het doel te zijn van de „Bintang Hindia”, voor zoover het in 't bijzonder tot de niet-Europesche militairen van het Indische leger gericht is.

Ik geloof, dat ieder, die het wel meent met dat leger, een zoodanig doel zeer zal waardeeren. In hoever met de artikelen in het tijdschrift bereikt zal worden, liefde voor ons land en onze Koningin te verwekken, is uit de enkele proefnummers nog moeilijk te bepalen. In ieder geval zal de Inlander door het lezen van het tijdschrift, dat voorzien is van eene duidelijke en zeer nette illustratie, meer bekend worden met Nederland en zijn Vorstenhuis, waardoor ongetwijfeld een stap gedaan wordt in de gewenschte richting. Er is toch veel waars in het spreekwoord: onbekend maakt onbemind.

Zeer veel voelen wij voor het denkbeeld om het moreel onzer Inlandsche en Amboineesche militairen te ontwikkelen door ze te wijzen op schoone voorbeelden van krijgsmansdeugd, in 't bijzonder waar de geschiedenis die bij hunne rasgenooten aanwijst. Dit mag in het gedeelte, speciaal tot het Leger gericht, wel een eerste plaats innemen.

In dien geest vonden wij in de proefnummers een artikel, gewijd aan de loopbaan van generaal VAN DER HEYDEN, waarin melding wordt gemaakt van een schoone daad van den adjudant-onderofficier KOCH, die, zich vóór zijn kapitein stellende, den voor dezen bestemden lansstoot in zijn borst opving.

Wellicht dat de schrijver gelegenheid vindt in het vervolg van het artikel ook voorbeelden aan te halen, waarin Inlandsche en Amboinee-sche militairen geschitterd hebben door moed, volharding en zelfopoffering.

Ook hopen wij, mede buiten het verband van gemeld artikel, dergelijke voorbeelden veelvuldig en met levendige kleuren geteekend in het tijdschrift te zullen aantreffen. Zeker is het geen gemakkelijke zaak de noodige stof daartoe te vinden. De geschiedboeken zijn uiterst karig met de vermelding der persoonlijke daden van mindere militairen. Hierin zou echter geheel tegemoet gekomen kunnen worden, wanneer het tijdschrift zich zou kunnen verheugen in de belangstelling van de officieren en ook van de Europeesche onderofficieren van het Indische leger. Velen van hen zouden n.l., uit hunne persoonlijke oorlogsondervinding puttende, aan de Redactie de noodige stof kunnen verstrekken tot het schrijven van de gewenschte artikelen.

Het is vooral daarom, dat naar onze meening een woord van aanbeveling in De(n) Militaire(n) Spectator wel op zijn plaats is.

Een enkel woord nog tot de Redactie van de „Bintang Hindia”, n.l. dit, dat wij den raad geven, vooral sober te zijn in het bezigen van woorden en uitdrukkingen, welke in het zoogenaamd laag Maleisch weinig of niet gebruikelijk zijn. Erkennende, dat een tijdschrift slechts geschreven mag zijn in een grammaticaal juiste taal, meenen wij er toch op te moeten wijzen, dat het in de eerste plaats noodig is, dat het geschrevene door de lezers begrepen wordt, en dat voor tal van waarschijnlijk lezers *niet* het Maleisch de moedertaal is.

ERRATUM.

De eerste alinea van blz. 704 moet als volgt gelezen worden:
„voor hun 50ste levensjaar tot dien rang worden bevorderd, terwijl onder
„de O.-I. offren — *zoo dit korps aldoor compleet ware geweest* — er slechts
„weinig *zouden zijn geweest*, die vóór dien 47-jarigen ouderdom den
„hoofdofficiersrang *hadden verkregen*. Wat deze laatste categorie offren
„betreft, verwijzen wij naar blz. 694 (*overdruk blz. 8*) hiervoren, alinea 4”.
